

Bokprovning® på Svenska barnboksinstitutet: En dokumentation

Årgång 2018:
27 mars–16 maj 2019

#bokprovning

© Svenska barnboksinstitutet (Sbi)
Odengatan 61, 113 22 STOCKHOLM
tel 08-54 54 20 50
e-post: info@barnboksinstitutet.se
www.barnboksinstitutet.se
Får citeras om källan anges.
Begreppet Bokprovning är varumärkesskyddat
av Svenska barnboksinstitutet.
ISSN 1652-5566

Sbi SVENSKA
BARNBOKS
INSTITUTET
THE SWEDISH INSTITUTE FOR CHILDREN'S BOOKS

Svenska barnboksinstitutets Bokprovning

Bokprovningen består av öppna föreläsningar för alla intresserade, en utställning med årets barn- och ungdomsböcker samt en dokumentation med statistik och analyser. Begreppet Bokprovning är varumärkesskyddat av Svenska barnboksinstitutet. Bokprovningen genomförs med stöd från Stockholms stad.

En översikt – inget kvalitetsurval

I Bokprovningen går Svenska barnboksinstitutet igenom föregående års utgivning av barn- och ungdomsböcker och presenterar den genom statistik och fördjupningar i bland annat framträdande teman. Bokprovningen är därmed ett slags litteraturhistoria i mikroformat, som enbart tittar på ett enskilt år, men där jämförelser även förekommer bakåt.

I Bokprovningen ingår de tryckta böcker som inkommit till Sbi senast den sista februari. Genomgången täcker inte digital utgivning (e-böcker, ljudböcker, digital litteratur och appar). Svenska barnboksinstitutet samlar i nuläget inte på denna, men följer utvecklingen inom området.

I Bokprovningen görs ingen bedömning av de enskilda böckernas kvalitet. Syftet är i stället att se till **hela** utgivningen och bredden i den. Den som är intresserad av kvalitetsbedömningar hänvisas till dagstidningarnas och andra aktörers kritikerverksamhet samt de enskilda böckerna för egen bedömning.

Litteraturlistan som återfinns i dokumentationen innehåller endast de titlar som nämns i texten och är alltså **inte** en förteckning över samtliga böcker som utkom 2018.

Svenska barnboksinstitutets utställning visar hela utgivningen

De insamlade böckerna utgivna 2018 exponeras i Svenska barnboksinstitutets bibliotek från den 28 mars till och med den 16 maj 2019. Böckerna är i stort grupperade efter hur den här dokumentationen är disponerad. Utställningen ger den intresserade en unik möjlighet att även se böcker som säljs på varuhus och via andra försäljningskanaler än bokhandlare och som sällan finns på biblioteken.

Begreppsförklaring

Svenska barnboksinstitutet använder tio huvudkategorier för att dela in utgivningen. De är:

- Bilderböcker
- Kapitelböcker
- Mellanåldersböcker
- Ungdomsböcker
- Tecknade serier
- Faktaböcker
- Poesi
- Samlingar
- Sångböcker
- Dramatik

Huvudkategorierna är en blandning av genre-, form- och åldersindelning enligt följande:

Bilderböcker vänder sig oftast till barn upp till sex år. Minst hälften av en bilderbok utgörs av bilder, som är jämnt fördelade. Vissa bilderböcker är åldersöverskridande.

Kapitelböcker utgör litteratur för åldern sex till nio år och är oftast rikt illustrerade textböcker.

Mellanåldersböcker vänder sig till barn och ungdomar mellan ungefär nio och tolv år.

Ungdomsböckernas målgrupp börjar vid cirka tolv år och fortsätter upp till vuxenromanerna. Gränsen mellan ungdomsroman och vuxenroman blir allt svårare att dra. De ungdomsböcker som vänder sig till de äldre ungdomarna har underkategorin Unga vuxna.

Innehåll

Svenska barnboksinstitutets Bokprovning.....	2
En översikt – inget kvalitetsurval.....	2
Svenska barnboksinstitutets utställning visar hela utgivningen.....	2
Begräppsförklaring.....	2
Sammanfattning.....	5
Bokprovning årgång 2018.....	6
Utgivningens minskning och den svenska barnboksmarknaden.....	6
Digital utgivning och ljudböcker – en utblick.....	7
Politik, samhällsengagemang och orättvisor.....	7
Aktivism.....	9
Flykt, integration och rasism.....	10
Kroppsnormer i bilderboken.....	11
Inkludering i bilderboken.....	13
Hästboken.....	15
Det var en gång	16
Död och självmord.....	17
Översättningar.....	18
Böcker publicerade på andra språk än svenska i Sverige.....	18
Återutgivning.....	19
Genomgång av litteraturkategorier.....	20
Bilderböcker.....	20
Kapitelböcker.....	22
Mellanåldersböcker.....	23
Ungdomsböcker.....	24
Faktaböcker.....	25
Tecknade serier.....	26
Samlingar.....	26
Poesi, dramatik och sångböcker.....	27
Litteraturlista över böcker nämnda i texten.....	28
Barn- och ungdomsböcker.....	28
Teoretisk litteratur.....	33
Svenska barnboksinstitutets statistik.....	34
Utgivningen av barn- och ungdomsböcker.....	34
Svenska och översatta barn- och ungdomsböcker.....	36
Förstaupplagor av barn- och ungdomsböcker.....	39
Översättningar av barn- och ungdomsböcker.....	41

Böcker publicerade på andra språk än svenska i Sverige	42
Återutgivning.....	44
Upphovspersoner i förstaupplagor	47
Huvudpersoner i förstaupplagor	49
Förlag och utgivare.....	50
Ämnesord.....	53
Program 2019	54
Föreläsare.....	55

Sammanfattning

Den 28 februari 2019 hade det inkommit totalt 2 308 barn- och ungdomsböcker till Svenska barnboksinstitutet med 2018 som utgivningsår, vilket är en minskning jämfört med föregående år med 224 titlar (nio procent). Utgivningen har under 2000-talet mer än fördubblats, men 2018 såg vi för första gången sedan 2010 en minskning av antalet titlar. Minskningen utgörs emellertid inte av någon allmän neddragning på förlagen utan har primärt att göra med förändrade utgivningsstrategier på enskilda förlag.

Försäljningen av barn- och ungdomslitteratur fortsatte enligt Svenska Förläggareföreningen och Svenska Bokhandlareföreningen att öka under 2018, med 8,3 procent (jfr Wikberg 29). Med tanke på att ålderskategorin 9–12 hör till dem där försäljningen är som störst och de som har ökat mest de senaste åren är det anmärkningsvärt att det är i mellanålderskategorin som vi ser den största neddragningen i utgivningen. Även utgivningen av bilderböcker, ungdomsböcker, tecknade serier och samlingar har minskat. I övriga kategorier har det skett en liten ökning av antalet titlar, men med undantag för den lilla kategorin sångböcker är ökningen ytterst marginell.

Det samhällsengagemang och den vilja till förändring i samhällsrelaterade frågor som Sbi har noterat i utgivningen under de senaste åren har fördjupats och stärkts 2018. Fokus ligger huvudsakligen på att uppmärksamma orättvisor, synliggöra sociala och ekonomiska skillnader och att engagera barn i protesthandlingar. I utgivningen finns en stark uppfattning om att barn behöver engagera sig i frågor som rör dem, inte minst i alla de böcker som skildrar barn och unga som aktivister med viljan att förändra, påverka och göra uppror. Det kan till exempel röra klimatfrågor och miljöförstöring, djurrätt och kvinnors rättigheter. Vi ser också tendenser till en ny kollektivism och en tro på att många tillsammans kan förändra. Det är värt att notera att det 2018 var 50 år sedan de politiska protestaktionernas märkesår 1968 och att ungdomsrörelser kring exempelvis klimat- och miljöfrågor har vuxit sig starkare på senare tid.

Bilderböcker är fortsatt den i särklass största utgivningskategorin och Sbi har därför ägnat några av Bokprovningens fördjupningar 2018 specifikt åt den. Sbi har under de senaste åren kunnat konstatera att det i bilderboksutgivningen finns ett växande intresse för att förhålla sig till kroppsnormer och kroppsformer. Även i 2018 års utgivning finns det många titlar där just gestaltningen av kroppen spelar en central roll. Framför allt gäller detta de svenska originalen. Att tyngdpunkten vilar på former och normer är en del i den samhällsinriktade bilderboken, som vill understryka och normalisera olika typer av kroppar. Hit hör exempelvis skildringen av hudfärg, samkönade relationer, funktionsvariationer, kroppsstorlek, genus och ålder. Sbi har också följt upp den genomgång av representationen av mörkhyade personer i bilderböckerna som gjordes i Bokprovningen årgång 2014. Årets undersökning visar att antalet personer med mörkare hudfärg har ökat i den svenska utgivningen.

Utöver detta finns i årets Bokprovning djupdykningar i 2018 års hästböcker med särskilt fokus på det framträdande temat våld och djurplågeri, verk som på olika sätt knyter an till klassiska sagor samt böcker som tar upp självmord och närstående personers död. Som vanligt tittar vi även närmare på vad som översätts och ges ut på andra språk i Sverige samt vad som återutges. Utgivningen presenteras också liksom tidigare år kategori för kategori.

I statistikdelen presenteras siffror över hela utgivningen 2018. Liksom föregående år visar siffrorna att den svenska utgivningen fortsätter att stärka sin dominans. Antalet titlar översatta från engelskan, de större europeiska språken och övriga skandinaviska språk har i samtliga fall minskat. Fortfarande kommer mycket få översättningar från andra delar av världen än den västerländska. Andelen kvinnliga upphovspersoner ligger fortsatt på cirka två tredjedelar, med något starkare dominans i den svenska utgivningen än i den översatta. Även när det gäller huvudpersoner är det en övervikt av kvinnliga sådana, men dock inte lika stark.

Bokprovning årgång 2018

Utgivningens minskning och den svenska barnboksmarknaden

Den 28 februari 2019 hade det inkommit 2 308 barn- och ungdomsböcker till Svenska barnboksinstitutet med 2018 som utgivningsår, vilket är en minskning jämfört med föregående år med 224 titlar (nio procent). Utgivningen har under 2000-talet mer än fördubblats, men 2018 såg vi för första gången sedan 2010 en minskning av antalet utgivna titlar. Minskningen utgörs emellertid inte av någon allmän neddragning på förlagen utan har primärt att göra med förändrade utgivningsstrategier på enskilda förlag.

Bland de 20 utgivarna med störst utgivning (sett till antalet utgivna titlar) finns både de som har ökat sin utgivning och de som har minskat den. De som ökade mest sett till antalet titlar var Tukan, Egmont, Idus, Hegas, IKEA och Lilla Piratförlaget. Vid Sbi:s förfrågningar till ett urval förlag har framkommit att det oftast inte är några särskilda satsningar som är orsaken till ökningen, utan snarare den positiva försäljningskurvan de senaste åren som har skapat en ökad efterfrågan och möjliggjort för dessa förlag att ge ut fler titlar. De utgivare som minskade sin utgivning mest var Bonnier Carlsen, B. Wahlströms, Lind & Co, Opal, Stabenfeldt, Modernista och Läsrörelsen. Vissa av dessa, som Bonnier Carlsen, Lind & Co och Opal, har medvetet valt att satsa på färre titlar.

I vissa fall finns det emellertid mer specifika orsaker. När det gäller den fortsatt största utgivaren (sett till antalet titlar) Bonnier Carlsen beror minskningen huvudsakligen på att förlaget har givit ut färre Pixi-böcker. 110 av Bonnier Carlsens titlar 2018 var Pixi-böcker, vilket motsvarar en minskning med 20 titlar jämfört med 2017 då förlaget gav ut 130 stycken. Pixi-utgivningen motsvarade 2018 44 procent av förlagets totala utgivning. Förklaringen till B. Wahlströms stora minskning är huvudsakligen att förlaget under 2018 gav ut avsevärt färre återutgivna titlar än året innan. Stabenfeldt står för den största minskningen, vilken motsvarar närmare 80 procent av deras totala utgivning. Den kommer sig emellertid av att förlaget har valt att satsa på nytryck i stället för att ge ut gamla titlar i nytt utförande. Oförändrade nytryck får inte nya ISBN och räknas därför inte som nya upplagor.

Längre ner på listan över utgivare hittar vi även Igloo Books, ett imprint till Bonnierförlagen, vars utgivning minskade från 56 till 17 titlar. Den kortvariga satsningen etablerades i Sverige våren 2017 och lades på is under 2018, vilket är förklaringen till minskningen.

Försäljningen av barn- och ungdomslitteratur fortsatte enligt Svenska Förläggareföreningen och Svenska Bokhandlareföreningen att öka under 2018, med 8,3 procent (jfr Wikberg 29). Med tanke på att ålderskategorin 9–12 hör till dem där försäljningen är som störst och har ökat mest de senaste åren är det anmärkningsvärt att det är i mellanålderskategorin som vi ser den största minskningen (från 416 titlar 2017 till 288 titlar 2018). Även utgivningen av bilderböcker, ungdomsböcker, tecknade serier och samlingar har minskat. I övriga kategorier har det skett en liten ökning av antalet titlar, men med undantag av den lilla kategorin sångböcker är ökningen ytterst marginell.

En utveckling värd att notera är att det under 2018 har tillkommit utgivare med särskild inriktning på böcker om funktionsnedsättningar och -variationer, exempelvis Funkibator och Dynamo – möjligheternas förlag, som gav ut elva respektive två titlar 2018. Utgivningen kan sättas i relation till och ses som en förlängning av den normkritiska utgivning som har skett på specialiserade förlag sedan ett drygt decennium tillbaka, då förlag som Olika, Vilda och Vombat etablerades. Sbi har i tidigare Bokprovningar noterat att synligheten när det gäller både fysiska och psykiska funktionsnedsättningar och -variationer generellt har ökat i barn- och ungdomslitteraturen (se vidare avsnittet Kroppsnormer i bilderboken).

Funkibator är inte ett reguljärt förlag utan en förening, vilket gör den till ett bra exempel på bredden på den svenska barnboksmarknaden. Förutom utgivning på reguljära förlag sker även utgivning via exempelvis föreningar, företag och skolor som distribueras på andra sätt än genom den reguljära bokhandeln. Det sker även en stor utgivning på egna förlag och via

publiceringstjänster där författaren betalar för utgivningen (se vidare Bokprovnings årgång 2017). Egenutgivningen har minskat i antal titlar under 2018, men däremot har utgivningen på publiceringstjänster ökat, vilket torde innebära att egenutgivningen i högre utsträckning har flyttat över dit.

Digital utgivning och ljudböcker – en utblick

Svenska barnboksintitutet samlar i nuläget inte på den digitala utgivningen, men följer utvecklingen inom området. Den består huvudsakligen av e-böcker, ljudböcker, digital litteratur och appar/spelmiljöböcker. Till detta kan läggas hybridformer som interaktiva lärplattformar och bok plus app. Som forskaren och gästföreläsaren Ann Steiner konstaterade i föregående års Bokprovning är definitionerna av digital utgivning oklara. Det finns i dagsläget heller inte någon heltäckande statistik över denna utgivning.

Sbi har tidigare konstaterat att bilden har blivit viktigare i barn- och ungdomslitteraturen i digitaliseringens tidsålder. Nu ser vi en trend i bokutgivningen i stort där ljudet har blivit viktigare. Ljudboken skördar framgångar i utgivningen för vuxna och det är enligt Steiner också i utgivningen av ljudböcker och e-böcker vi ser den kraftigaste uppgången inom den digitala barn- och ungdomslitteraturen. Tongivande aktörer under 2018 var Saga Egmont och Storytel (se vidare Steiners studie ”Conservatism in an Innovative Field”).

Huvudsakligen är det backlistutgivning, det vill säga återutgivning av redan publicerade tryckta titlar, som ges ut som e-böcker och ljudböcker. Vid Sbi:s förfrågningar till några utvalda förlag menar de flesta att de än så länge sällan eller aldrig har givit ut nyskrivet material direkt som ljudbok och/eller e-bok, men undantag finns och utvecklingen går snabbt. Ett exempel är Storytel, där fyra titlar som gavs ut som ljudböcker 2017 utkom i tryckt form på B. Wahlströms 2018. Storytel gav även ut ett 30-tal ljudböcker under 2018, av vilka flera senare har givits ut eller kommer att ges ut som tryckta böcker. Den digitala utgivningen på Bonnier Carlsen bygger i stort sett på det redan tryckta materialet, men även de har gjort några undantag och ser en snabb ökning på ljudbokssidan. I Katarina Genars och Alexander Janssons Mystiska skolan-serie har till exempel nyskrivet material i fyra fall givits ut direkt som ljudböcker, varav en kommer som tryckt bok under 2019. Den digitala ljudboksrevolutionen som bokmarknaden för vuxna håller på att genomgå börjar alltså även påverka utgivningen av böcker för barn och unga. Enligt Svenska Förläggareföreningens senaste siffror över de egna medlemsförlagens utgivning, vilka inkluderar flera av de tongivande aktörerna på barn- och ungdomsboksområdet, har den digitala försäljningen av barn- och ungdomslitteratur nästan fördubblats mellan 2017 och 2018. Totalt stod den 2018 för knappt 15 procent av den totala försäljningen (*Förlagsstatistik 2018* 3, 10).

Politik, samhällsengagemang och orättvisor

Kännetecknande för samhällsengagemanget i 2018 års barn- och ungdomsboksutgivning är den starka viljan att medvetandegöra sociala skillnader, men också uppfattningen att barn aktivt behöver engagera sig i frågor som rör dem. Barnen framställs som medborgare med rättigheter, samtidigt som klasskillnader och andra orättvisor på ett till synes oberättigat sätt differentierar barnen som grupp. Tillsammans ställer dessa barnböcker vuxenvärlden inför en lika radikal som oroande fråga: Är det inte dags för barnen att få vara med och bestämma – på riktigt?

I alla tider har det funnits orättvisor. Aktivisten vill synliggöra dessa, påverka omgivningen och i förlängningen skapa ett bättre samhälle (se vidare avsnittet Aktivism nedan). I den samtida barn- och ungdomslitteraturen handlar det ofta om att synliggöra det ojämlika förhållandet mellan barn och vuxna samt att erbjuda barnen en röst och därmed också en möjlighet till förändring. Förra årets Augustprisade bilderbok *Gropen* av Emma Adbåge skildrar generationsmaktordningen på en skola någonstans i Sverige. Bakom skolan finns en vildvuxen grop med sly och stubbar, en oordnad plats där någon en gång tagit bort en massa grus. Barnen älskar att leka i gropen på rasterna, även om de vuxna tycker att de ska gunga eller spela boll. För de vuxna, som ”hatar gropen”, utgör den ett hot, en farlig ordning som stör deras uppfattningar om hur barn ska leka.

För barnen är den istället en skojig plats, avskild från vuxenvärlden, där de kan leka ”vadsomhelst” hur länge som helst.

Andra böcker som ifrågasätter maktordningar är mellanåldersboken *Förstörda bevis* av Erik Fichtelius och Martin Widmark och bilderböckerna *Dom som bestämmer* av Lisen Adbåge och *Bosse & Bella och trumpna Donald* av Måns Gahrton och Amanda Eriksson. Liksom i *Gropen* framställs makthavarna som illegitima och möjliga att tala emot. Författarna och bildskaparna rör sig här mot vad som har kallats den vilda zonen, det vill säga den trotsiga regellöshet där makt kan utmanas, orättvisor ifrågasättas, socialt aktörskap formas och nya ordningar ta form. I anslutning till 2018 års utgivning ligger det därför nära till hands att hålla med dem som menar att den moderna barnboken generellt sett är en konstform som gärna bjuder in alla möjliga dissidenter, det vill säga personer som aktivt motarbetar den rådande maktfördelningen. Att barnboken lockar till sig dissidenter blev tydligt redan under 1970-talet, då titlar som *När barnen tog makten* (1969) av Gunnar Ohrlander och Helena Henschen och *Sprätten satt på toaletten* (1970) av Annika Elmquist såg dagens ljus. 2018 års utgivning visar att barnboken fortfarande är en utgångspunkt för omvärdering och opposition.

Att 2018 års barn- och ungdomsböcker söker sig till 1970-talets politiska tilltal, samtidigt som de utforskar nya konstnärliga uttryck för synliggörandet av klasskillnader och sociala orättvisor, ser man exempel på i bilderboken *Hemma hos Harald Henriksson* av Uje Brandelius och Clara Dackenberg. Boken berättar om en flicka som tillsammans med mamma åker till kompisens Harald Henriksson. Sin utmanande och fördelningspolitiska udd får bilderboken genom att upprätta en kontrasterande berättelse i bilderna, som avslöjar att mamman är där som städerska. Bokens påtagligaste funktion är att skapa ett klassmedvetande hos de läsande barnen och deras föräldrar. En inramad poster med rubriken ”Proggens affischer 1967–79” hänger i hallen hemma hos familjen Henriksson, och antyder syrligt kopplingen till 1970-talets vänsterpolitik. Postern täcks nästan helt av Robin Morgans stiliserade kvinnokampssymbol, den knutna näven i kvinnotecknet, och boken ställer på så sätt vad som kan uppfattas som vår egen tids liknöjda syn på ekonomiska och sociala orättvisor i ljuset av 1970-talets mer radikala och systemkritiska idéer.

Barnboken erbjuder särskilda möjligheter till experiment med relationen mellan text och bild som kan förena politisk och estetisk radikalitet. *Hemma hos Harald Henriksson* är inte radikal genom att erbjuda en lösning eller ett alternativ. Istället visar relationen mellan text och bild på ekonomiska och sociala skillnader som låter läsaren tänka utanför det rådande systemets till synes naturliga ordning.

Andra böcker som tar upp klasskillnader är bilderboken *Hemma hela sommaren* av Elin Johansson och Ellen Ekman och kapitelboken *Kråke gör affärer* av Marie Bosson Rydell och Jessica Lindholm. *Hemma hela sommaren* tar sin början i iakttagelsen att vissa barn får åka till Thailand eller Legoland på lovet, medan andra får stanna hemma. Synliggörandet av den ojämlika fördelningen skildras ur ett begränsat men också livsklokt barnperspektiv. Att vara hemma visar sig trots allt vara ganska bra, speciellt när man träffar sin klasskompis, som tydligen inte åkte till Thailand, i skogen. Handlingen i *Kråke gör affärer* utspelar sig också den på sommarlovet. Kråke ska åka till nöjesfältet Gröneberg, men hans kompis Ludvig har inte råd att följa med. Med en uttalat pedagogisk funktion skildrar berättelsen hur Kråke och hans kompisar skaffar pengar till Ludvigs biljett genom att sälja frallor. I slutet av boken finns även en rad upplysningar om vad barn bör tänka på ifall de ska göra egna affärer eller gå på nöjesfält.

Funktionen hos dessa böcker är att medvetandegöra de orättvisor som klasskillnader och relativ fattigdom kan ge upphov till. Men till skillnad från många av 1970-talets politiska barnböcker existerar ingen tydlig fiende. De förmodade orättvisorna gestaltas istället utifrån barnets upplevelser och deras orsaker förblir i mångt och mycket dolda för läsaren. Sammanfattningsvis kan man säga att *Hemma hela sommaren* synliggör klasskillnader och erbjuder läsaren att utforska positiva alternativ vid sidan av kommersialism och dyrbart resande. I *Kråke gör affärer* erbjuds istället en lösning på konflikten som ligger mer i linje med kapitalismens egen logik:

genom att lära sig göra affärer kan de ekonomiska skillnaderna överbryggas och alla ha råd att vara tillsammans på det kommersiella nöjesfältet.

En angelägen fråga är klimatförändringarna och behovet av en mer ekologiskt hållbar livsstil. Även detta tas på olika sätt upp i 2018 års barnböcker. Två exempel på det är bilderboken *Annalisa och skräpmonstret* av Angeli Sjöström Hederberg och Caroline Sellstone, med förord av Maria Wetterstrand, och kapitelboken *Frallan räddar världen* av Sara Ohlsson och Lisen Adbåge. Här betonas vikten av att inte betrakta naturen som en papperskorg. I Mats Söderlunds dystopiska ungdomsbok *Hotet* har naturkatastrofer gjort stora delar av jorden obeboelig. Det är vattenbrist och ett krig om tillgången på vatten stundar. Även i böcker där klimatproblematik vanligen inte syns kan den finnas med. Ett exempel är Jeff Kinneys mellanåldersbok *På hal is* som ingår i serien *Dagbok för alla mina fans*. I denna annars så lättsamma och humoristiska bokserie oroar sig nu även Greg för klimatförändringarna.

Dessa och andra böcker inbjuder läsaren att delta i utformningen av nya förhållningssätt till naturen och samhället och att agera för att ändra på missförhållanden av olika slag. På motsvarande sätt skildrar Sofia Nordin i ungdomsboken *Allt ska brinna* hur två aktivistiska gymnasietjejer slåss mot världens fel och orättvisor, men också hur de kämpar med sig själva. Här blir det tydligt att den som brinner för förändring också själv riskerar att förbrännas.

Gästsribent Olle Widbe

Aktivism

Aktivismen är det kanske tydligaste temat i de böcker som skildrar ett samhällsengagemang, och det förekommer i betydligt högre utsträckning i 2018 års utgivning än tidigare år. Det är värt att notera att det 2018 var 50 år sedan de politiska protestaktionernas märkesår 1968 och att ungdomsrörelser kring exempelvis klimat- och miljöfrågor har vuxit sig starkare på senare tid. Just det år då barn och ungdomar på allvar blir aktivister i den svenska barn- och ungdomslitteraturen är också året då klimataktivisterna Greta Thunberg inleder sin skolstrejk och blir frontfigur i en global klimatstrejksrörelse.

I åtskilliga böcker finns intriger som tar avstamp i revolutionstankar och protesthandlingar. Motståndet sker genom praktisk handling, oftast i form av olika typer av aktioner. Vanligen är det barnen och ungdomarna som har viljan att förändra, påverka och göra uppror i böckerna, medan vuxenvärlden och dess representanter är måltavlan. Böckerna visar tendenser till en ny kollektivism och tro på att många tillsammans kan förändra.

Åtskilliga böcker handlar om aktioner av olika slag. Som ovan konstaterats kan det till exempel handla om klimatfrågor och miljöförstöring. Ytterligare ett exempel på det utöver ovanstående är mellanåldersboken *Athena. Grattis världen! Jag är här nu!* av Elin Ek, i vilken Athena har startat aktivistgruppen Rädsla-Jorden-Klubben tillsammans med sina kompisar efter att de sett en film om hur polarisarna smälter. Beväpnade med post-it-lappar genomför de olika aktioner och får även igenom ett medborgarförslag i kommunen.

Relaterade till miljöförstörelsefrågan är de böcker som tar upp skogsavverkning, vilket också blir föremål för aktioner i några böcker. I Katarina Lönnbys kapitelbok *Götes gammelskog* tar till exempel djuren i skogen hjälp av en pojke och beger sig till kungen för att få hjälp att stoppa avverkningen. De lyckas och skogen blir nationalpark.

Även djurrättsaktivism förekommer i flera böcker, ofta kopplat till vegetarianism och veganism. I Milena Bergquists och Amanda Erikssons kapitelbok *Lilla Na och djurkuppen* gör till exempel tre barn aktioner mot bland annat en djuraffär och släpper ut alla djur ur burarna. I Jannika Navjords bilderbok *Cirkus utan djur* i miniformat blir Soya ledsen när det kommer en cirkus med djur till staden och sätter upp en egen ”snällcirkus” som till djurcirkusdirektörens förtret blir en succé. Djuren är däremot glada över att få vara i fred.

Flera böcker skildrar feministiska aktioner med ambitionen att göra upp med patriarkatet. Ett exempel är Jennifer Mathieus ungdomsbok *Moxie*, som handlar om Vivian som går på en high school där flickorna blir utsatta för sexism och sexuella trakasserier. Inspirerad av sin mammas

ungdomsår som Riot Grrrl på 1990-talet bestämmer hon sig för att göra ett anonymt fanzine, Moxie. Vivian lägger ut det på alla flicktoaletter med en uppmaning om att protestera mot hur flickor behandlas på skolan. Aktivism för homosexuellas rättigheter sker i Anneli Furmarks och Monika Steinholms serieroman *Närmare kommer vi inte*. I det lilla nordnorska samhället där boken utspelar sig genomförs en prideparad.

Även i den fantastiska litteraturen förekommer aktivism, då ofta i form av uppror mot totalitära styren. Ofta måste dessa aktioner ske i hemlighet i syfte att på sikt få till stånd en förändring. Ett exempel på detta ur 2018 års utgivning är Philip Pullmans ungdomsbok *Lyras färd*, första delen i förhistorien till trilogin *Den mörka materian*. Parallellt med huvudhandlingen som går ut på att rädda spädbarnet Lyra finns en politisk diskussion kring det korrumpierade styret i landet. En grupp akademiker verkar i det fördolda för att tyda en guldkompass och kämpa för det de tror är rätt. Ett annat exempel är Rachel Hengs dystopiska ungdomsroman *Suicide club*, en framtidsskildring där det är förbjudet att leva ett onyttigt liv. Den som bryter Ministeriets direktiv om att äta nyttigt, göra andningsövningar och utöva yoga fogas snabbt in i åtgärdsprogram. Men det finns ett gäng aktivister, *Suicide club*, som gör det förbjudna: dricker varm choklad och äter glass. Romanen kan ses som en kritik av den rådande hälsotrenden.

Att skriva böcker kan även i sig ses som en aktivistisk handling. I flera fall i 2018 års utgivning framgår i baksidestexter och kringinformation att de aktuella böckerna är sprungna ur författarnas starka engagemang i olika frågor och deras vilja att förändra. I diktantologin *Revolution poetry* står till exempel i introduktionen att ”Revolution Poetry föddes ur en vilja att höras, lyfta, revolutionera och skapa” samt att den ”växte ur ett rättvisepatos, modet att våga drömma och tron på det kollektiva”. Faktaboken *Skamlös* av Amina Bile, Sofia Nesrine Srouf och Nancy Herz är ett inlägg i debatten om invandring och immigration. Författarna har samlat in berättelser från flickor och unga kvinnor med erfarenheter av social kontroll i minoritetsmiljöer. I marknadsföringen av boken står att läsa att författarna går ”till angrepp mot de strukturer och förväntningar som gör anspråk på att begränsa kvinnors frihet och makt över sina egna kroppar och liv”.

Aktivisten har 2018 även fått sin egen faktabok: *Rebellens nybörjarbok: konsten att låta tillsammans* av Kajsa Bornedal. Den handlar om att bli aktivist, höja rösten och organisera sig för att med demonstrationer och slagord ändra på missförhållanden av olika slag.

Flykt, integration och rasism

Ytterligare en aspekt av samhällsengagemanget i barn- och ungdomslitteraturen 2018 är de många böcker som tar upp flykt från krig och integrationsfrågor, ofta med utgångspunkt i de senaste årens stora flyktingvåg. Denna typ av berättelser har varit framträdande i utgivningen de senaste åren, men 2018 är det ett större fokus på integrationsproblem och rasism än tidigare.

När det gäller berättelser om att fly från krig och livet i det nya landet har antalet verk med denna problematik ökat totalt sett. Det gavs ut betydligt färre bilderböcker på temat än tidigare år, men desto fler verk för lite äldre barn och ungdomar. Ett par exempel på bilderböcker som ändå har flykt från krig som tema är *Dagen då kriget kom* av Nicola Davies och Rebecca Cobb och *Stjärnorna ser likadana ut överallt* av Marjan Svab och Saga Bergebo, där familjer tvingas fly från sina bombhärjade hemländer. I den självbiografiska faktaboken *Hallå världen!* av Bana Alabed berättar sjuåriga Bana och hennes mamma om deras liv i Aleppo under kriget i Syrien. Familjen försöker först leva sitt liv som vanligt under kriget, men efter att ha upplevt bomberna och sett släkt och vänner dö framför deras ögon flyr de till Turkiet. Även denna bok hör till dem som kan sägas ha ett aktivistiskt anslag. Sista kapitlet är en vädjan till världen och Bana berättar om hur det är för flyktingar som bor i läger. Boken har sin utgångspunkt i autentiska Twitter-inlägg.

Livet i det nya landet kan te sig på olika sätt för den som har flytt. Om livet i ett migrantläger handlar mellanåldersboken *Kartongslottet* av Allayne L. Webster. Jorge från Rumänien bor i ett migrantläger i Paris. Likt *Oliver Twist* ingår han i ett barngäng som stjälar från turister och ger pengarna till sin vuxne chef. Här skildras EU-migranternas liv och misären i det läger där Jorge bor.

I kapitelboken *King kommer snart* av Andrea Karimé och Jens Rasmus längtar en flyktingpojke efter sin hund som har blivit kvar i hemlandet.

I utgivningen finns också en kapitelbok om migrationsrätt, *Får mormor komma hit? En bok om migrationsrätt* av Angelica Öhrn, Christina Hildebrand och Hedvig Wallin. Khalil är flykting från Syrien och har bott i Sverige i fem år. Han saknar sin mormor som inte får komma hit. Khalils lärare bjuder då in en advokat som berättar om migrationsrätt. I boken ges olika exempel på personer med asylskäl.

Åtskilliga ungdomsböcker innehåller en intrig där rasism är ett tongivande tema. I Malin Stehns *Inte din bror* slits Abbe mellan en kompis med rasistiska åsikter och det faktum att hans familj har tagit hand om en ensamkommande pojke från Afghanistan. *På natten är allt sant* av Lina Stoltz skildrar en Romeo och Julia-historia om två ungdomar, Liv och Jemal, som blir kära i varandra. Problemet är att de ingår i varsitt gäng, invandrargänget respektive rasistgänget. Här är främlingsfientligheten normaliserad för de svenska ungdomarna och även personer runt omkring dem har rasistiska åsikter. I Samira Ahmeds *Kärlek, hat och andra filter* är huvudpersonen Maya Aziz indisk muslim och bor i ett litet samhälle där alla andra är vita. Hon drömmer om att bli filmskapare, men ett terrordåd vänder upp och ner på tillvaron då den utpekade terroristen har samma efternamn som Maya. Det leder till att Maya och hennes föräldrar blir utsatta för olika hatbrott. Rasismen kan även riktas mot andra minoritetsgrupper. I Ann-Helén Laestadius *Inte längre min* skildras diskriminering mot samer och i Siobhan Dowds och Emma Shoards *Paveen och buffertjejen* utsätts Jim och hans familj, som tillhör ett irländskt resandefolk, för rasism i den by de kommer till.

En mellanåldersbok som vill skildra muslimska flickors erfarenheter inifrån är Christina Wahldéns *Falafelflickorna*. Huvudpersonen Hawa startar här en detektivbyrå och får genast i uppdrag att hjälpa flickor som riskerar att bli bortgifta. Här beskrivs flickornas upplevelser av kulturkrockar mellan svensk lagstiftning och flickornas egen kultur.

Kroppsnormer i bilderboken

Sbi har under de senaste åren noterat ett växande intresse för att förhålla sig till kroppsnormer och kroppsformer i bilderboksutgivningen. I 2018 års utgivning finns det många titlar där just gestaltningen av kroppen spelar en central roll. Framför allt gäller detta de svenska originalen. Att tyngdpunkten vilar på former och normer är en del i den samhällsinriktade bilderboken, som vill understryka och normalisera olika typer av kroppar. Hit hör exempelvis skildringen av hudfärg, samkönade relationer, funktionsvariationer, kroppsstorlek, genus och ålder.

Hur kroppar berättas hänger intimt samman med vem det är som berättar om kroppen och vems perspektiv den betraktas genom visuellt. En stark tendens är den jag-berättade bilderboken, och särskilt det visuella jag-perspektiv som används i en rad bilderböcker. Visuellt jag-perspektiv innebär att bildens synvinkel sammanfaller med huvudpersonens, nämligen att läsaren ser detsamma som huvudpersonen, och att synvinkeln ofta markeras med hjälp av en kroppsdel eller annat som markerar att läsaren och huvudpersonen delar synvinkel. Greppet var särskilt starkt 2018, vilket är anmärkningsvärt eftersom det är ovanligt. Det stärker karaktärernas subjektivitet och aktörskap, och gör gestaltningen mer komplex. Några exempel på bilderböcker där detta förekommer är Hannah Arnesens *Tågresa*, Ebba Forslinds *Fastrarna*, Ann-Helén Laestadius och Jessica Berglunds *Pimpelfiske*, Björn Peterssons och Linnéa Kryléns *Molnens melodi* och Per Nilssons och Lisen Adbåges *Jag hatar kaniner och blommor och barn*.

I vissa böcker finns i stället ett vi-perspektiv i form av ett kollektiv, ibland i konflikt med ett dom: de andra. I exempelvis tidigare nämnda *Gropen* av Emma Adbåge konfronteras barn- och vuxenkroppar i en berättelse om barns medbestämmanderätt. *Dom som bestämmer* av Lisen Adbåge bygger också den på kollektiv i konflikt. Barnkroppar bildar här en massa, de som bestämmer mot de som inte gör det (se vidare avsnittet Politik, samhällsengagemang och orättvisor).

Kropparna i bilderboken befinner sig främst i stads- och hemmiljö, men en del böcker bjuder på vida landskap. Anders Holmers *Regn* utforskar regn i dess olika skepnader, och här står små

kroppar i relief mot vida landskap. *Kom hem Laila* av Eva Lindström arbetar med ett flödande landskap som fond för den proportionellt lilla kroppen.

Även gestaltningen av vuxenkroppen är central och den är omgärdad av kroppspositivism. En del böcker utgår helt från vuxenperspektivet, som Lisa Bjärbos och Emma Adbåges *Samtidigt i min låtsasvärld* och Pija Lindenbaums *Bidde det då?*, där vuxna är huvudpersoner. Skildringen av vuxna är ofta sammanlänkad med normkritik och ett exempel på det är Sanna Borells *Kedjan*. Här är själva ärendet att sammanföra olika kroppar. Omslaget avbildar en kedja av kroppar, på temat kroppsvariation. Om den första personen heter det: ”Det här är Svea! Hon är lagom stor och lagom lång.” Svea beskrivs alltså som normenlig. Kroppspositivismen närvarar i och med att mamman gestaltas naken med bullig mage medan hon klipper tånaglarna. Formen är en kedjeberättelse som sammanlänkar de olika människorna trots deras olikheter. Även i *Samtidigt i min låtsasvärld* skildras mammakroppen kroppspositivistiskt med sina skavanker. Stora kvinnokroppar som tar plats kan i dessa och andra bilderböcker läsas som barnets blick på vuxenkroppen, men också som ett uppror mot smalhetsideal.

Flera bilderböcker har som syfte att upplysa om funktionsvariationer, diagnoser och hälsofostran. Några exempel är Karin Jacovs och Jenny Sjärdins *Eli har en storebror*, Pia Hammargrens, Sara Hanssons, Jenny Tollsterns och Theo Johannessons *Rullstolskolan* och Josefin Ringboms *Morfar som aldrig blev stor eller: Min morfar har ADHD*. Böcker med syftet att lära barn mindfulness och att hitta ett inre lugn förekommer och även djur intar t-pose och yogaställningar, som i Linda Bondestams *God natt på jorden*. Trenden tyder på en förskjutning i synen på barndom, eftersom försjunkhet men också rörelse tidigare varit tätt förknippade med barnkroppar, men nu förväntas vara en bristvara. Sådana böcker utkommer ofta på mindre förlag och anknyter starkt till trender som blomstrar i bloggar och på sociala medier, som exempelvis yoga och kroppspositivism.

Normkritiken kan sägas ha blivit norm i utgivningen och utvecklats till en egen genre, med normer kring medelklass, vithet och sexualitet som några av friktionsområdena. Alternativa klasskildringar av barnfattigdom och av krassa livsvillkor framträder i exempelvis tidigare nämnda Uje Brandelius och Clara Dackenbergers *Hemma hos Harald Henriksson*, Elin Johanssons och Ellen Ekmans *Hemma hela sommaren* och Charlotta Lannebos och Ellen Ekmans *Olle & Bolle handlar*, där den tuffa vardagen för ensamstående mammor skildras lika mycket som för deras barn (se vidare avsnittet Politik, samhällsengagemang och orättvisor).

Vithetsnormen omförhandlas också, men svallvågorna efter exempelvis debatten kring Stina Wirséns Lilla hjärtat-figur har skapat försiktighet. Inkludering av andra än vita kroppar är ändå en stark tendens i utgivningen (se vidare avsnittet Inkludering i bilderboken). I Sara Lövestams och Per Gustavssons *Under mattan* gestaltar till exempel den visuella berättelsen ett indiskt ursprung men texten lyfter inte detta tematiskt. Samma strategi följer Jesper Lundqvists och Marcus-Gunnar Petterssons *Rädsorna* där en mörkhyad man tampas med att han trivs för bra tillsammans med sina rädsor, men mannens ursprung kommenteras inte. Även i böcker som Ulrika Hjorths och Anastasiya Prosvetovas *Titta mammor!* och *Titta pappor!* om samkönade relationer är en del av personerna mörkhyade.

Den kränkta kroppen och strategier för att värja barnkroppen mot övergrepp är också temat för flera bilderböcker. Ett exempel är *Lilla nej-boken* av Sarah Sjögren och Anna Forsmark som utgår från FN:s barnkonvention mot övergrepp. Den höjda handflatan på omslaget signalerar stopp och ett tydligt nej förväntas barnet leverera då kroppsintegriteten kränks. I den från norskan översatta *Sesam Sesam* av Gro Dahle och Kaia Dahle Nyhus gestaltas nätpornografi explicit. Boken, som väckt debatt, är ett exempel både på hur teknologin närvarar och på samtyckesdiskussionen och öppnar även dörren till en diskussion om barns sexualitet.

Sammanfattningsvis kan sägas att kroppsformer och kroppsnormer är en aktiv diskussion i dagens bilderbok, och att dialogen med rådande samhällsdebatt är framträdande.

Gästsribent Mia Österlund

Inkludering i bilderboken

I Bokprovningen årgång 2014 gjorde Sbi en studie av representationen av mörkhyade personer i bilderböcker med svenska som originalspråk. Utgångspunkten var de debatter om mångfald i barn- och ungdomslitteraturen som nyligen hade pågått, vilka väckte frågor kring hur mörkhyade barn kan och bör skildras i barnlitteraturen. De frågor som styrde genomgången var: Hur vanligt förekommande är personer med mörkare hudfärg i svenska bilderböcker? Hur framträdande är de i böckerna? Är de bifigurer eller huvudpersoner? Med mörkhyad avsåg studien alla personer som i relation till dem med ljus hudfärg i böckerna ser ut att ha en annan hudfärg. I tveksamma fall var det just skillnaden mot hur andra gestalter skildrades i samma bok som fick vara avgörande. Om denna skillnad pekade på en ambition att skildra personer med olika hudfärg räknades boken in. Siffrorna från studien presenterades kortfattat i Bokprovningens skriftliga dokumentation och en fördjupad analys gjordes i form av en föreläsning. De viktigaste resultaten från båda återges här.

2014 års studie täckte endast svenska bilderböcker, alltså bilderböcker som är originalutgivna i Sverige, och inte översättningar. I årets Bokprovning har Sbi följt upp studien, men valt att titta både på svenska original och översättningar, vilket gör att studierna endast är jämförbara när det gäller de svenska originalen. I de fall där det går att göra jämförelser anges även siffror och slutsatser från 2014 års studie.

Återutgivningar och verk publicerade enbart på andra språk än svenska har inte inkluderats (det senare med anledning av att denna grupp nästan uteslutande innehåller verk som tidigare redan har publicerats på svenska och då riskerar att förekomma i materialet mer än en gång). Verk som förekommer mer än en gång i materialet, till exempel verk utgivna flera gånger på olika parallellspråk, har endast räknats en gång. Då studien stipulerade att det måste finnas minst en mörkhyad person i boken har även verk där det inte förekommer några människor räknats bort, till exempel verk där endast djur, förmänskligade djur eller fantasifigurer förekommer. Även bland dessa finns några enstaka verk där ambitionen att skildra ett slags mångfald kan tolkas in, men de har alltså inte räknats med.

Totalt inkluderar 2018 års studie 384 bilderböcker, varav det förekommer minst en mörkhyad person i persongalleriet i 168 stycken. Mörkhyade personer förekommer således i närmare hälften av de verk som avbildar människor (44 procent). Av dessa är 123 svenska original och 45 översättningar, vilket innebär att representationen av mörkhyade personer är betydligt högre i de svenska originalen än i översättningarna. Förekomsten av mörkhyade personer i de svenska originalen har också mer än fördubblats sedan 2014, då de endast förekom i 59 titlar.

I 2014 års Bokprovning konstaterade Sbi att det bland de verk där det förekom mörkhyade personer fanns ett antal titlar där dessa inte var aktiva subjekt utan hade roller motsvarande statister i en film. Det kunde röra sig om personer i större folksamlingar där majoriteten hade ljus hudfärg, eller barngrupper på förskolor där minst ett mörkhyat barn fanns med bland bifigurerna i bakgrunden. 101 av de 168 bilderböckerna i 2018 års studie faller inom denna kategori, fördelat på 73 svenska original och 28 översättningar. Återigen rör det sig om en högre representation i de svenska originalen och när det gäller dessa en markant ökning i förhållande till 2014 års studie, då det rörde sig om endast 18 titlar. En annan skillnad mot 2014 års studie är att vi i 2018 års bilderböcker kan konstatera en större variation i hur hudfärger gestaltas. I många böcker ser vi en ambition att lyfta fram ett större register av hudfärger, med följderna att representationen blir mer nyanserad. För studiens del har detta inneburit att det 2018 har varit svårare att ta ställning till om en bok ska räknas med eller inte än det var 2014, varför de siffror som presenteras här bör ses som ungefärliga och inte absoluta.

Återstående 67 verk (17 procent) består av bilderböcker där mörkhyade personer har en viktigare roll. De kan delas in i tre kategorier: 1. Böcker där mörkhyade personer är aktiva bipersoner som interagerar med huvudpersoner som är ljushyade, 2. Kollektivberättelser där alla personer (minst fyra) kan sägas vara lika viktiga och där minst en är mörkhyad, 3. Böcker med maximalt tre huvudpersoner (vanligen en) där minst en är mörkhyad.

Siffrorna från 2018 års studie fördelar sig på följande sätt utifrån dessa tre kategorier: I 12 bilderböcker är mörkhyade personer aktiva bifigurer (tre procent), i 20 ingår en eller flera i kollektivberättelser (fem procent) och i 35 bilderböcker är minst en av upp till tre huvudpersoner mörkhyade (nio procent).

Som tabellen nedan visar är det avsevärt fler mörkhyade personer representerade i de svenska originalen än i översättningarna. Jämfört med 2014 års studie kan vi konstatera att förekomsten av mörkhyade personer över lag har ökat kraftigt och att svenska upphovspersoner är mer benägna i dag än de var för några år sedan att ge en mörkhyad person en egen berättelse än en roll som bifigur i en ljushyad persons berättelse. Medan den senare kategorin har minskat kraftigt har i stället antalet mörkhyade huvudpersoner ökat från elva till 26 och förekomsten i kollektivberättelser från fem till 14. (Notera dock att det även finns aktiva mörkhyade bifigurer i flera av de böcker som har mörkhyade huvudpersoner. Eftersom varje enskild bok endast har räknats en gång finns de bara med i den senare kategorin.)

Mörkhyade personers representation i bilderböckerna 2018 (2014 års siffror inom parentes)

	Huvudpersoner	Kollektivberättelser	Aktiva bifigurer	Passiva bifigurer
Svenskt	26 (11)	14 (5)	10 (25)	73 (18)
Översatt	9	6	2	28
Totalt	35	20	12	101

Värt att notera är att genomgången visar att syftet från upphovspersonernas sida förefaller vara medvetet inkluderande och icke-problematiserande. Etniska stereotyper förekommer endast i ett fåtal fall och hudfärg är i regel inte något som tas upp till diskussion eller problematiseras. Här finns en skillnad gentemot verk för äldre barn och ungdomar, där rasism är ett ämne som förekommer (se vidare avsnittet Flykt, integration och rasism).

De förlag och utgivare som stod bakom de svenska bilderböckerna med mörkhyade personer 2014 var med få undantag mindre och egna förlag, och en stor del av titlarna utkom på förlag med ett inkluderande perspektiv som del av affärsidén. 2018 års studie ger en annan bild. En stor del av 2018 års böcker har givits ut på stora och medelstora reguljära förlag, som Bonnier Carlsen, Rabén & Sjögren, Egmont, Natur & Kultur, Lilla Piratförlaget, Lind & Co, Opal och Alfabeta. Även etablerade mindre förlag, som Hippo, Urax och Olika, står för några av titlarna. I övrigt är det småförlag och egenutgivare/publiceringstjänster som står bakom dessa böcker. Till skillnad från 2014 års studie är det få av utgivarna som har ett uttalat inkluderande perspektiv, vilket innebär att det även här har skett en breddning.

För att göra mer omfattande studier av representationen av mörkhyade gestalter i barn- och ungdomslitteraturen krävs större resurser. Mycket få sådana studier har gjorts, men det finns några från engelsktalande länder. Cooperative Children's Book Center räknar varje år hur många barnböcker som ges ut i USA som är skrivna av och handlar om afroamerikaner, den nordamerikanska urbefolkningen, asiater respektive latinamerikaner. Deras siffror visar att representationen av dessa grupper har ökat kraftigt de senaste åren ("Publishing Statistics"). När det till exempel gäller afroamerikaner har antalet titlar ökat från 94 bottenåret 2013 (3 procent) till 402 år 2018 (11 procent). Ett nytt forskningsprojekt i Storbritannien ger andra resultat. Studien *Reflecting Realities – A Survey of Ethnic Representation within UK Children's Literature 2017* har finansierats av Kulturrådet i England och genomförts av Centre for Literacy in Primary Education (CLPE). Den visar att gestalter som enligt deras definition var "svarta" eller tillhörde en etnisk minoritetsgrupp förekom i endast 391 av de 9 115 barnböcker som publicerades i Storbritannien 2017 (4 procent). De var huvudpersoner endast i en procent av fallen.

Dessa studier visar att representationen kan se olika ut i olika länder. Hur siffrorna skulle se ut i Sverige om hela utgivningen beaktades är omöjligt att säga, då Sbi i nuläget inte har resurser att göra någon liknande studie som omfattar hela utgivningen. Den studie som har gjorts av bilderböckerna pekar dock, liksom de amerikanska siffrorna, på en markant ökning på kort tid.

Hästboken

Den skönlitterära genren hästböcker kan grovt delas in i tre sorters berättelser: vildhästboken, den klassiska hästboken och tamhästboken eller den moderna hästboken. Det har inte skett några märkbart stora förändringar i genren sett över tid, utan dessa typer av berättelser har dominerat länge. År 2018 utkom 41 hästböcker och de flesta utgör exempel på den moderna hästboken, som utspelar sig i anslutning till en stallmiljö och där relationen mellan häst och människa står i centrum. Antalet hästböcker har minskat sedan Bokprovningen årgång 1995, då Sbi senast granskade genren. Då omfattade utgivningen 50 titlar. Eftersom den totala utgivningen då var betydligt mindre (1 263 titlar) innebär det att antalet hästböcker har minskat både i relation till genren och till den sammanlagda utgivningen.

2018 års hästböcker finns representerade i alla stora huvudkategorier. Utöver de 41 titlarna kan också nämnas att fem faktaböcker handlar om hästar. Somliga består främst av pysseluppgifter medan andra vill förmedla specialiserade kunskaper om hästar, hästskötsel och ridning. Bland bilderböckerna – fem till antalet – kategoriseras flera som fiction och handlar ofta om att huvudpersonerna vill börja rida. Det är ovanligt med hästböcker bland småbarnsbilderböckerna, men *Lullan och hästarna i stallet* av Maria Andersson Keusseyan är just en sådan, tryckt på kartonnage. Att äntligen få börja rida är ett vanligt tema i kapitelböckerna, där en stor del av de 13 titlarna utgörs av lättlästa böcker. Huvudpersonerna i de 18 mellanåldersböckerna äger ofta en häst och tävlar kanske med den, medan andra drömmer om den egna hästen. I de fyra ungdomsböckerna blandas hästboksintriger med klassiska ungdomsboksteman som kärlek. I exempelvis *Vänd rätt upp* av Emelie Novotny har hästskötaren Ylva kärleksrelationer med två personer i stallet. Den enda hästboken i kategorin samlingar är *Illustrerade sagor om hästar & ponnyer*. Den innehåller folksagor från olika länder återberättade av Rosie Dickins, Susanna Davidson, Fiona Patchett, Rosie Hore och Katie Daynes.

Huvudpersonerna i den moderna hästboken 2018 är ofta vita, heterosexuella flickor. Ett litet antal titlar utgör undantag, till exempel mellanåldersböckerna *Vad som än händer* av Katja Timgren, där huvudpersonen är homosexuell, *Stormhästen* av Nicholas Garlick, där huvudpersonen är en pojke, och kapitelboken *Malva och hästarna – samlingsvolym!* av Malin Eriksson och Lisa Säfve Chantem, där både huvudpersonen och flera andra gestalter är mörkhyade. När det gäller samhällsklass finns emellertid viss diversitet. En del protagonister är välbeställda och kanske rentav får en häst även om de inte vill det, som i kapitelboken *Pysen & Petrine* av Kirsten Sonne Harild och Inger Tobiasen. Andra böcker skildrar barn som lever under betydligt svårare förhållanden. I *Stormhästen* utsätts den föräldralöse Flip för en stor omställning i och med flytten till en farbror som lever ett annorlunda liv jämfört med det Flip är van vid. Han blir ett tacksamt offer för traktens mobbare, och våldsamheterna stegras efter att Flip räddar en mystisk svart häst från att drunkna.

Ett tema som präglar hela hästboksutgivningen 2018 är just våld. Utövandet av disciplinerat våld är ofta en förutsättning för att hantera en häst. Hästar är dessutom stora och lättskrämda djur, en kombination som kan vara förödande om olyckan är framme. Det senare har 15-åriga Lisa i Helena Dahlgrens mellanåldersbok *Jorvik kallar* fått erfara. Skräcken sitter djupt i Lisa, efter att hennes mamma dött i en ridolycka, men hon övervinner den successivt. *Jorvik kallar* är 2018 års enda hästboksfantasy och bygger på onlinespelet Star Stable.

Precis som i fantastiken tillåter den realistiska hästboken huvudpersonerna att röra sig mellan olika världar. Genom de strider de utkämpar i hästmiljön erövrar de en styrka att bära med sig in i vardagen och skolan. Men om världarna möts kan det värsta ske. I *Vad som än händer* vänder sig mobbarna mot offrens hästar, ett grymt och utstuderat sätt att komma åt ryttarna, och såväl hästar som människor är nära att råka illa ut.

Även ridolyckor och medföljande oro är återkommande motiv. Ibland övergår rädslan i hat och våld mot hästarna. I Jenny Oldfields mellanåldersbok *Åskvind* bevittnar Kami hur en kille piskar en unghäst blodig bakom stallet. Det visar sig att killen straffar hästen för att den skadat hans pappa. Detta och andra former av djurplågeri syns i flera av årets hästböcker, och det är ofta

män som står för våldsamheterna. Ungdomsboken *De kallade mig MAD* av Camilla M'Kenna är ännu ett exempel. Precis som i klassikern *Vackra Svarten* av Anna Sewell från 1877 är *De kallade mig MAD* ett uttalat inlägg i djurskyddsdebatten och användandet av jag-formen med hästen som berättare vädjar till läsarens empati. Ett annat häst-jag som utsätts för vidriga handlingar hittar vi i ungdomsboken *Ponnyn som kunde skratta och gråta* av Elisabeth Sommarström. Här finns dock en twist: i hästens kropp bor en flickas själ – den flicka som red hästen när den dog i en olycka.

Explicita skildringar av direkt våld i hästböcker för något äldre läsare syftar främst till att uppmärksamma (och i somliga fall förklara bakgrunden till) människans våld mot hästar i verkligheten. Minst lika förödande kan det passiva våldet vara. Att inte ta hand om sina djur är en variant på det, och i mellanåldersboken *Indra Larssons inte helt perfekta hästliv* av Lin Hallberg kan vanskötseln tolkas som ägarens hämnd på hästarna efter att hennes dotter skadats i en ridolycka.

När en huvudperson antingen räddar en häst från våldsamma män(niskor) eller tämjer en vild och våldsam häst mognar personen som människa, menar flera forskare (se t.ex. Ashman). Men det måste inte alltid vara gravallvarligt. I böcker för de yngre läsarna finns åtskilliga exempel där upphovspersoner använder humor för att avdramatisera potentiellt våldsamma och därmed skräckinjagande scenarion. I bilderboken *Mulle på ridskolan* av Lena Furberg har hästen Mulle makten. Bilderna, som återger den ena avkastningen värre än den andra, sjuder av både hästars och barns rörelseglädje – och vimlar av barn som outtröttligt sitter upp igen.

Det var en gång ...

Sagor utgjorde det berättartekniska navet i många böcker under 2018, framför allt i bilderböcker. I utgivningen finns som alltid en mängd återberättade sagor och adaptationer, som *Bröderna Grimms Hans och Greta* utgiven som bilderbok med nya bilder av Alexander Jansson. Sagan utnyttjas emellertid också på andra sätt. Det rör sig dels om parafraaser, parodier och pastischer på klassiska sagor, dels om influenser på andra plan. Syftet förefaller i vissa fall endast vara att låna en känd grundberättelse, ibland för att parodiera och roa och ibland för att skrämja, medan andra tolkningar har en normkritisk agenda eller vill ifrågasätta andra ideal som den ursprungliga sagan har gjort sig känd för.

Modesagan för året är Rödluvan, som har fått inte mindre än sex omtolkningar i lika många bilderböcker. I vissa av dem följer berättelsen sagans grundstruktur relativt väl, som i Lotta Myrefelts *Rödluvan och Elvira Varg*. Här heter huvudpersonen Emma men kallas Rödluvan på grund av sin röda mössa. När hon cyklar till mormor för ett födelsedagsfirande träffar hon den elaka Elvira Varg, som åker före till mormor och lurar henne. Liksom vargen får Elvira Varg sitt straff på slutet. Maria Jönssons *Valdemar i stora skogen* och Alexander Janssons, Sofia Jensfelts och Silvy Strands *Rödluvan* följer också grundstrukturen, men omtolkar sagans könsordning genom att låta Rödluvan vara en pojke och övriga kvinnliga gestalter i ursprungssagan män. I *Rödluvan* är också skogsvaktaren en kvinna. En annan norm ifrågasätts i Han Xus *Blinda Rödluvan och vargen*, som är ett exempel på de böcker 2018 som har en huvudperson med en funktionsnedsättning. Här är Rödluvan blind. Hon möter vargen i skogen, men det visar sig att vargen i sitt försök att äta upp Rödluvan i stället motvilligt hjälper henne, vilket ger berättelsen en annan twist.

I vissa fall ligger intrigen ganska långt från ursprungssagans struktur. Thomas och Anna-Clara Tidholms *Vägen till Mormorsvägen* skildrar en flickas vandring genom olika bostadsområden och olika sociala skikt i samhället på vägen till mormor. I *Rödjeansan och vargen* av Eugene Trivizas och Stephen West tar berättelsen en ny vändning när vargen får klart för sig att mormor känner en känd regissör som kan se till att han får följa sina drömmar och bli skådespelare i Hollywood.

Förutom dessa titlar förekommer även berättelser med en lösare anknytning till Rödluvan, som bilderboken *Vargen, ankan & musen* av Mac Barnett och Jon Klassen. Här finns vargen och jägaren med, men i stället för mormor och Rödluvan äter vargen upp ankan och musen. Berättelsen mynnar ut i en ursprungsmyt om varför vargen ylar.

Det är inte bara Rödluvan som har omtolkats i 2018 års utgivning. I Eugene Trivizas och Agis Agisilaous bilderbok *Grodprinsessan* har sagan om grodprinsen som vill bli kysst fått en kaxig

trickster till huvudperson och ett slut som går i en annan riktning än ursprungssagan. Ane Gustavssons bilderbok *Lilla Törnrosa* erbjuder en variant på sagan Törnrosa där huvudpersonen är och förblir ett barn och den kungliga inramningen har tagits bort. I denna kyskare variant av sagan är det en liten pojke som väcker den sovande flickan. Ytterligare andra sagor omtolkas till lättlästa skräckberättelser av Wiley Blevins och Steve Cox i kapitelböckerna *Guldlock och de tre spökena* och *Snövit och de sju trollen*.

I några fall har sagan fungerat som inspiration på ett mer generellt plan snarare än att en specifik saga influerar eller omtolkas. Maja Lindbergs *Lilla sagoboken* är en pekbok för de allra minsta där ord som ”slott”, ”krona” och ”häxa” får sina förklarande bilder. I Martin Widmarks och Emilia Dziubaks pixibok *Katten Njas bok* läser katten Nja en födelsedagsbok där element och figurer från välkända sagor passerar revy. Här finns en bro med ett troll under, en prinsessa som sover i ett slott och ett pepparkakshus med en varg, två barn och en mormor. Elin Säfströms ungdomsbok *Sömmernas sömn* handlar om den samtida väktaren Tilda som skyddar Stockholms rådare (sagoväsen) från människorna och vice versa. Här iscensätts delar av sagorna Bockarna Bruse, Guldlock, Törnrosa och Rödluvan, vilket får grymma konsekvenser. Det faller på Tilda att ta reda på vilka som är de skyldiga.

En ungdomsbok där sagor av ett helt annat slag dikterar villkoren är Melissa Alberts *Hasselskogen*. Sjuttonåriga Alice har hela sitt liv levt på resande fot med sin mamma, och mystiska händelser har ständigt förföljt dem. Det som har skett har att göra med de sagor Alices mormor en gång skrev i en numera kultförklarad bok som inte längre går att få tag på. Sagorna är oerhört grymma och det visar sig att Alice har en koppling till dem.

Död och självmord

Döden är ett relativt vanligt tema i barn- och ungdomslitteraturen och ganska många barn och unga får hantera en närståendes död även i 2018 års böcker. I vissa fall har ett syskon, en förälder eller en mor- eller farförälder dött i en olycka eller av ålder. I andra fall kan orsaken vara ett mer svårhanterligt självmord. Sorgearbete och försoning är inte oväntat framträdande teman i dessa verk, men det finns också böcker där döden framställs som en realitet och accepterad del av livet. I kapitelboken *Jag heter Beata* av Katarina Kieri och Anna Sandler har till exempel åttaåriga Beata en bror som är död, vilket hon själv konstaterar är ovanligt, men samtidigt är hon van efter att ha haft det så hela livet. Lisa Hydres och Louise Winblads kapitelbok *Majken Majken* handlar om sjuåriga Majkens liv och även här är nuet med den nya flytten det som upptar Majkens tillvaro snarare än det faktum att henne mamma har dött.

Det finns också böcker där en närstående persons död är huvudtemat. Vanligen rör det sig då om föräldrar eller den äldre generationen snarare än barn och syskon, men det finns även exempel på det senare. Lena Forsaeus och Mia Nilssons kapitelbok *Ballonger mot himlen* berättar om när Nils syster Majken dör och bildromanen *Kattvinden* av Helena Öberg och Kristin Lidström beskriver i återblickar en tid då tuberkulosen tog många unga människors liv.

Mellanåldersboken *Så mycket kärlek kan inte dö* av Moni Nilsson och Joanna Hellgren handlar om Lea vars mamma är döende i cancer. Boken skildrar mammans sista månader i livet. Sjukdomsförlopp där döden hotar men inte blir verklighet finns det också exempel på, exempelvis kapitelboken *Mitt fönster mot rymden* av Oskar Kroon och Josefine Sundqvist, där Gurkans pappa får cancer men överlever.

Försoning och tankar om att ta vara på den sista tiden i livet präglar de böcker som beskriver relationen mellan ett barnbarn och en mor- eller farförälder som ska dö. I Ulf Starks och Kitty Crowthers kapitelbok *Rymningarna* inser Lill-Gottfrid att hans vresiga farfar skulle må allra bäst av att få uppleva en sista dag i sitt hus i skärgården innan han dör. Han planerar en rymning från sjukhuset så att farfar kan dö i frid. Även i mellanåldersboken *Farfar på rymmen* av David Walliams och Tony Ross rymmer en farfar och ett barnbarn. Jack tar med farfar Spitfire-piloten på ett sista stort äventyr innan farfar dör. I kapitelboken *Till morfar om du blir hungrig* av Nicolas Jändel och Helena Willis sörjer Elliot sin morfar som plötsligt inte finns längre.

Flera böcker tar upp hur livet påverkas av att en närstående tar sitt eget liv. I den tecknade serien *Vi skulle segla runt jorden* av Anna Sundström Lindmark och Elisabeth Widmark begår Agnes deprimerade pappa självmord, vilket Agnes och hennes mamma nu måste hitta sätt att gå vidare från. I två verk blir humor och ståuppkomik en ventil för huvudpersoner med samma erfarenhet. I Karl Modigs ungdomsbok *Döden är inget skämt* framkommer mellan raderna att Josefs bror har tagit livet av sig. Josef vill till en början inte acceptera detta utan försöker i stället skämta bort det. Han har precis gått ut gymnasiet och ägnar en stor del av sin tid åt att skriva ståupp-skämt och framföra dessa. En annan som använder humor för att hantera ett självmord är Sasha i Jenny Jägerfelds mellanåldersbok *Comedy Queen*. Sashas mamma har begått självmord och för att inte bli som sin mamma gör Sasha en lista för sig själv på allt hon ska göra för att bli så olik mamman som möjligt. Eftersom mamman var deprimerad ska Sasha bli comedy queen. Även hon bestämmer sig för att bli ståuppkomiker och i slutändan är det hennes ståupp-framträdande som blir den förlösande faktorn i hennes sorg.

Översättningar

868 översatta titlar publicerades 2018, vilket är en minskning från 2017 med 159 titlar. Andelen översättningar har minskat successivt under 2010-talet och är nu nere i 41 procent av den totala utgivningen. Även om både utgivningen av svenska och översatta böcker har minskat som en konsekvens av den totala minskningen har de översatta minskat mer, vilket innebär att den svenska utgivningen fortsätter att stärka sin dominans.

Räknat i antal titlar är det framför allt böcker översatta från engelskan som har minskat. Även om denna minskning är hela 134 titlar blir den emellertid procentuellt sett liten till följd av den allmänna minskningen (från 66 procent 2017 till 63 procent 2018). Även antalet titlar från de större europeiska språken och övriga skandinaviska språk har i samtliga fall minskat. Den markanta minskningen av titlar på finska beror på att det under 2017 publicerades en Pixi-kalender på temat Mumin där 20 av de 24 titlarna var översatta från finska. Det enda nordiska språket som har ökat något är böcker som översätts från svenska och ges ut på andra språk i Sverige, en ökning med 22 titlar (16 procent). Det ökade antalet flyktingar som har kommit till Sverige de senaste åren torde vara en bidragande orsak till det senare.

Fortfarande kommer mycket få översättningar från andra delar av världen än den västerländska. Värt att notera är dock att det har kommit fem titlar översatta från japanska och tre från grekiska, språk som inte var representerade föregående år.

Böcker publicerade på andra språk än svenska i Sverige

Totalt gavs det ut 207 böcker på andra språk än svenska i Sverige, inklusive de som översattes från svenska (en minskning med cirka 14 procent jämfört med 2017). En dryg tredjedel av dessa är dock inte avsedda för den svenska marknaden utan säljs eller distribueras i andra länder. Det rör sig framför allt om böcker utgivna av IKEA som säljs i företagets varuhus i respektive land och inte går att köpa i Sverige. Även till exempel Läsrörelsen och Stabenfeldt har givit ut titlar på något eller några av de nordiska språken som distribueras via McDonald's respektive bokklubbar och inte går att köpa i Sverige.

Det vanligaste språket i böcker på andra språk är arabiska med en utgivning på 49 titlar, vilket nästan är en fördubbling jämfört med 2017. Ökningen beror på att det har skett särskilda satsningar på arabiska barnböcker och att nya aktörer har dykt upp, bland annat Fenix förlag som ingår i Bonnierförlagen och ger ut arabiska originalböcker och böcker som översätts till arabiska. Lättläst-förlagen satsar också på andra språk än svenska. Hegas gav 2018 ut elva böcker på arabiska och Nypon 20 böcker på engelska, persiska, somaliska, pashto, polska, tigriska och arabiska. I utgivningen finns annars mest mindre aktörer och egenutgivning.

Vissa böcker är utgivna med parallelltext. Den vanligaste kombinationen är svenska och ett annat språk men 2018 såg vi också exempel på andra kombinationer, till exempel

mellanåldersboken *Experimentul Martinel/The Teddy B. Experiment* av Sînziana Popescu och Andra Badea som gavs ut på rumänska och engelska.

Även 2018 fanns alla de officiella minoritetsspråken förutom jiddisch representerade i utgivningen. Natur & Kultur fortsatte att ge ut Gunilla Woldes Emma och Totte-böcker på meänkieli men vi hittar också en originalskriven kapitelbok med parallelltext på svenska och meänkieli, *Vilma och skolan/Vilma ja koulu* av Lina Stoltz och Martina Lundgren. Emma och Totte-böckerna har också kommit ut på romani. Bilderboken *Daniels dag* av Gunilla Lundgren och Amanda Eriksson gavs i samarbete med Le Glaténgé Pen Club ut i två varianter, svenska-romani och rumänska-romani: *Daniels dag/Le Danielosko džes* och *De zîua lui Daniel/Le Danielosko džes*. Endast ett verk gavs ut på samiska, den lättlästa ungdomsboken *Bara dra* av Ann-Helén Laestadius, men totalt blir det tre titlar eftersom den är utgiven på sydsamiska, lulesamiska och nordsamiska: *Ajve vuolkeđb*, *Ber vuolget* och *Dušše bijadit*. Boken tar upp problematik kring att vara same. Det kom även ut titlar på finska men inte i de reguljära kanalerna med distribution i Sverige.

Återutgivning

Återutgivningen består i princip endast av oförändrade nya upplagor och pocketutgåvor som inte är rena nytryck. Nyöversättningar, nya samlingsverk och verk som tillgängliggörs med till exempel nya illustrationer räknas som nyutgivning.

Återutgivningen stod 2018 för 14 procent av den totala utgivningen, vilket är en liten minskning i förhållande till föregående år. Liksom tidigare år fanns det flest återutgivna verk bland bilderböckerna och ungdomsböckerna, men 2018 var dessa båda kategoriers dominans större än föregående år.

En stor del av återutgivningen är böcker som kan sägas ha uppnått klassikerstatus. Bland de titlar som utkom 2018 kan nämnas Phillip Pullmans trilogi *Den mörka materian*, de två första delarna i L. M. Montgomerys bokserie om Anne på Grönkulla samt Rudyard Kiplings *Djungelboken*. Pocketutgåvor är också vanligt förekommande, företrädesvis av storsäljare inom fantastik- och dystopiutgivningen som Suzanne Collins Hungerspelen-trilogi, men också nyare svenska ungdomsböcker. Ett par exempel på det sistnämnda är Lisa Bjärbos *Djupa Ro* och Anna Arvidssons *Ordbrodösen*. Även bland bilderböckerna finns det nyare verk som återutges, till exempel *Hugo vilken cirkus* av Mia Nilsson, Sara Gimbergssons *Uno i mammas mage* och *Rut & Knut & lilla Tjut* av Carin Wirsén och Stina Wirsén. Den sistnämnda är utgiven av En bok för alla, ett förlag som enbart ger ut återutgiven litteratur.

Genomgång av litteraturkategorier

Bilderböcker

Utgivningens största kategori, bilderböckerna, minskade i antal 2018 till 860 titlar, en minskning med 46 titlar (fem procent) jämfört med 2017. Den svenska utgivningen ökade emellertid, vilket innebär en desto större minskning av antalet översatta bilderböcker. Två bidragande orsaker till minskningen är att Bonnier Carlsen minskade sin Pixi-utgivning och att Igloo Books, som gav ut många översatta bilderböcker, lade utgivningen på is under året. Andra förlag, som Rabén & Sjögren, Tukan och Egmont, har däremot kraftigt ökat sin bilderboksutgivning. Det är framför allt de största utgivarna som står för ökningen, medan utgivningen på mindre och egna förlag har minskat. Bilderböckerna hör till de kategorier som har högst andel kvinnliga författare, i det här fallet närmare tre fjärdedelar.

Bilderboksutgivningen ser över lag ut som den har gjort de senaste åren, men den generella minskningen syns tydligt i vissa kategorier. Utgivningen av böcker baserade på animerade filmer skapade av företag som Disney och Marvel har minskat något i antal 2018 och småbarnsbilderböckerna har minskat med ungefär en femtedel i förhållande till föregående år. Fortfarande kommer det dock många böcker för de minsta, företrädesvis om vardagssysslor med pedagogisk underton, som att lära sig borsta tänderna, vara på förskolan, bada, gå på pottan och känna igen djur. Något som har blivit vanligare på senare år är att publicera pekböcker baserade på klassiker. Under 2018 får läsaren inte bara stifta bekantskap med klassiska barnboksfigurer som Pippi Långstrump i pekboksformat, utan även vuxenklassiker. Jennifer Adams och Alison Oliver lär ut siffror med hjälp av Jane Austens *Stolthet & fördom* och vad passar bättre än Mary Shelleys 200-årsjubilerande *Frankenstein* för den som ska lära sig kroppsdelar.

Genom de mekaniska böckernas flikar, hål, taktila inslag, pop up-delar, ljudspelare och liknande utforskar småbarnsbilderboken den tryckta bokens möjligheter att aktivera läsaren. Ett exempel där detta är tydligt är *En sur citron* av Emma Virke. Den är tryckt i kartonnage och sidorna innehåller hål där läsaren ska sticka in fingrar eller läppar eller visa tänderna, och på så sätt bli en del av bilden på andra sidan. I ett skede i berättelsen ska boken också vändas upp och ner, varpå berättelsens twist uppenbarar sig.

Bilderböckerna för barn i förskoleåldern handlar främst om vardagliga situationer, där teman som vänskap, familjen, djur och lek är återkommande. Livet på förskolan och kalas är vanliga katalysatorer för olika slags intriger. *Världen utanför* av Henrik Wallnäs och Matilda Ruta berättar om hur spännande det kan vara att rymma från förskolan när ingen ser, och hur skönt det kan kännas i magen att bli hittad igen. I denna liksom i många andra av årets bilderböcker skildras en myllrande större barngrupp i bilderna. En sådan finns även i *Colettes fågel: en berättelse om barnen i kvarteret Mile End* av Isabelle Arsenault. Nyinflyttade Colette är ensam och engagerar grannskapets barn i jakten på hennes nyss påhittade förrymda undulat. Denna berättelse om vänskap sticker ut inte minst därför att den lånar seriemediets berättarform, men också för att den är tecknad till större delen i svartvitt, vilket är ovanligt bland bilderböckerna. Även *Fyrkant* av Mac Barnett och Jon Klassen är en berättelse om vänskap i en avskalad färgskala där svart, vitt och sepia-toner dominerar uppslagen. Fyrkant vill så väldigt gärna göra sin vän Cirkeln glad genom att hugga ut en cirkel ur ett stenblock, men det visar sig inte vara Fyrkants starka sida. Berättelsen visar dock att det ibland kan bli rätt även när det blir fel.

Flera av 2018 års bilderböcker har resan som ram och utgångspunkt. Ett exempel är *Grävlingens resa* av Cecilia Heikkilä. Den handlar om den gamla sjömannen Grävling som är ensam och på grund av en storm tvingas ut på en resa till havs. Hans mål är att hitta tillbaka till sin ö och varhelst han lägger till får han en ny vän som vill följa med och hjälpa honom. När så hemön slutligen finns inom synhåll väljer Grävling att inte gå i land utan fortsätta sjömanslivet tillsammans med sina nyfunna vänner. Denna boks raka motsats skulle *Den lyckliga ön* av Marit Törnqvist kunna sägas vara. Törnqvists karaktäristiska bilder med sitt inneboende poetiska ljus berättar om en flicka som ger sig av på en flotte för att leta efter den lyckliga ön. Hon kommer till

en massa olika öar där hon välkomnas med öppna armar och invånarna gör allt för att försöka få henne att stanna. Hon väljer dock att resa vidare tills hon hittar en ö där hon får vara ensam. Mitt bland alla böcker som predikar kollektiv och gemenskap visar Törnqvist att det också finns de som trivs bäst med att vara ensamma. Ytterligare en bilderbok på temat resor är *Bokbarnet* av Oliver Jeffers och Sam Winston. Här seglar en annan flicka på en flotte, och tillsammans med en pojke ger hon sig ut på äventyr. Boken har beskrivits som en hyllning till fantasin och det skrivna ordet i och med att bildelement som hav och berg är uppbyggda av ord och meningar från kända litterära verk. Som ovan har konstaterats finns i utgivningen även åtskilliga nytolkningar av klassiska sagor, vilka också kan ses som hyllningar till äldre verk (se avsnittet Det var en gång ...).

Ett vanligt inslag i bilderböckerna för förskoleåldern är att informera eller instruera barn om ett specifikt ämne. Varje år kommer det till exempel ett antal ABC-böcker. Ett exempel från 2018 är Lena Arros och Sara Gimbergssons *Alma och Boris cyklar till öken*. Kategorin faction, skönlitterära berättelser med faktainslag och faktarutor, har också blivit allt vanligare. I *Puck lär sig cykla* av Anna-Karin Garhamn får till exempel Puck sin första cykel och boken beskriver hur det går till att styra, trampa och bromsa. Ett vanligt tema i factionböckerna är djur och natur. I *Vips vid bäcken* av Oskar Jonsson hittar den förmänskligade musen Vips en larv på ett blad och tillsammans upptäcker de växter och andra djur. Boken beskriver även larvens förvandling från puppa till fjärl.

Djur och natur är också generellt ett vanligt tema i bilderböckerna. Böcker där handlingen centreras kring ett husdjur är alltid populära. I *Ralf* av Jean Jullien och Gwendal Le Bec räddar exempelvis en tax sin människofamilj från att brinna inne. I *Om orm* av Sara Villius och Mari Kanstad Johnsen drömmer en orm om att äta en massa olika stora djur, och vaknar slutligen och äter en mus. Läsaren förstår först då att ormen är i ett terrarium. För ovanlighetens skull har det under 2018 kommit två bilderböcker där myror är huvudpersoner, Karin Cyréns *I en pöl* och Anna Bengtssons *Barr är bäst*.

Ett tema som förekommer i mindre utsträckning än föregående år är skräck och monster, men i gengäld tar Lina Neidestams *Rysliga förskolan* ut svängarna och skräms mer än vad som brukar vara vanligt i bilderböckerna. Monster och läskigheter dyker upp lite överallt när syskonen Milo och Jolly kommer för tidigt till sin förskola och ska gå från en avdelning till en annan.

Ett desto vanligare tema är julen, som 2018 var särskilt vanligt inte minst på grund av att det kom flera böcker som fungerar som adventskalendrar, till exempel Emma Virkes *Julias jul: en julkalendersaga med 24 luckor* där 24 luckor ska öppnas under läsningen. Det kom dessutom tre regelrätta adventskalendrar med 24 luckor vardera som innehåller små häftade böcker, bland annat en Pixikalender formad som en julgran med 24 Minipixi-böcker i luckorna. Detta innebär att det totalt kom över sjuttio bilderböcker under 2018 som ingår i eller själva utgör adventskalendrar. Bland övriga julböcker är förberedelser inför högtiden ett vanligt tema. Ett exempel på det är *Julgranen* av Delia Huddy och Emily Sutton, som är ovanlig så till vida att den skildrar en pojke som bor i en kartong och får antas vara en uteliggare. Det hindrar dock inte att han sprider julstämning omkring sig genom att ta hand om och klä en skruttig liten gran som annars skulle ha slängts.

Översättningar av internationellt framstående bilderboksskapare finns det fortsatt lite av i utgivningen, men fler bilderböcker än på senare år har upphovspersoner från länder utanför Europa och den anglosaxiska världen. Huvudsakligen är det de mindre förlagen som specialiserar sig på översatt litteratur från andra språkområden än engelska som introducerar dem. Zensekai förlag introducerade till exempel den japanske bilderbokskonstnären och illustratören Ken Katayama med *Don Don framåt*.

Dessa böcker har i några fall även fört med sig tematik och miljöer som är mycket ovanliga i den svenska utgivningen. En sådan bok är *Toya flyttar: över öken och berg* av Ichinnorov Ganbaatar och Baasansuren Bolormaa, som skildrar det traditionella nomadiska livet i Mongoliet. Boken är utgiven av Hjulet som koncentrerar sig på litteratur från Afrika, Asien, Latinamerika och Oceanien. Ett exempel på en bok gjord i en ovanlig teknik är *Familjen Sköldpadda tar sig till havet* av

kinesiske illustratören Ning Zhang. Här består bilderna helt av textilapplikationer. Boken gavs ut av Chin Lit, som är specialiserade på litteratur från Kina.

För mer information om 2018 års bilderböcker, se särskilda fördjupningar i kategorin under rubrikerna Kroppsnormer i bilderboken och Inkludering i bilderboken.

Kapitelböcker

Kapitelböcker var en av få kategorier där utgivningen ökade, från 378 titlar 2017 till 380 titlar 2018. Ökningen var visserligen marginell, men gör 2018 till ett av 2000-talets kapitelboksrikaste år. I denna kategori finns böckerna för nybörjarläsare, och som Sbi har konstaterat i tidigare Bokprovningar kan de senaste årens omfattande utgivning sannolikt sättas samman med ett ökat fokus på barns läsning i samhället efter Pisa-rapporten 2013. Andelen lättlästa böcker minskade dock med ungefär en fjärdedel jämfört med året innan, vilken kanske tyder på att effekten av de lässatsningar som har gjorts börjar plana ut. De lättlästa böckerna motsvarade cirka 30 procent av kapitelboksutgivningen, mot cirka 40 procent föregående år.

Liksom tidigare utkom en stor del av kapitelboksutgivningen i bokserier och de flesta är tydligt kopplade till en viss genre, som deckare, skräck, hästböcker eller sportböcker. Skräck och rysare är fortsatt tacksamma genrer för nybörjarläsarna, även om antalet titlar är betydligt färre 2018 än föregående år. Det har framför allt kommit nya delar i lättlästa rysarserier. Monster i bassängen finns det till exempel i *Vattenlandet*, fjärde delen i Petrus Dahlins och Johanna Kristianssons serie Läs på egen risk!, och i Märten Melins och Johanna Kristianssons *Spökjakten* ställer ett skelett till det för två flickor. I *Den köttätande tentakelväxten* av Johannes Pinter och Lucas Svedberg vill en köttätande växt äta upp alla människor som kommer i dess väg. Skrämmande inslag kan även förekomma i andra typer av berättelser. I Annalena Hedmans och Sofia Falkenhems sommarlovsskildring *Kronan* börjar märkliga saker hända när Mimmi och hennes bästa kompis Henry hittar en antik krona. Den har en hemlig kraft som får barnen att se syner och drömma otäcka drömmar.

Bland deckarserierna finns både nya tillskott, som Dubbeldeckarna av Jørn Lier Horst och Hans Jørgen Sandnes, och nya delar i välbekanta serier, exempelvis Cirkusdeckarna av Dan Höjer och Stina Lökvist och LasseMajas detektivbyrå av Martin Widmark och Helena Willis. Även deckargåtan och mysteriet är tacksamma intriger som ofta förekommer i andra typer av berättelser, som hästböcker och sportböcker. Ett exempel är Lillemor Moqvists *På pallen*, som handlar om åttaåriga Tyra som älskar att köra motocross. Här drivs berättelsen framåt av mysteriet att någon hotar flickorna i klubben och en deckargåta tar form när det sker ett inbrott.

Motocross är ett ovanligt tema bland sportböckerna. Det gäller även konstakning, men detta ägnar sig bästisarna Jasmine, Vendela och Saga åt i *En tjuv i klubben* och *Ett spöke på lägret*, de två första delarna i Linda Skugges och Sandra Wagners nya bokserie Iskompisar. Bland böckerna som tar upp någon form av sport handlar annars de flesta antingen om ridsport (se vidare avsnittet Hästboken) eller fotboll. Exempel på bokserier där fotbollsspelande står i fokus är Fotbollsstjärnor av Jennifer Wegerup med illustrationer av Valentin Schönbeck och Maria Källström, Fotbollstvillingarna av Måns Gahrton och Kristian Eskild Jensen och Tiny Timmy av Tim Cahill, Julian Gray och Heath McKenzie.

Även om magi, mysterier och monster av olika slag är vanligt förekommande i kapitelböckerna är även vardagsrealistiska skildringar vanliga. Förutom sportböckerna är berättelser om svårigheter i vänskaps- och familjerelationer vanliga. Ibland kan det vara oärlighet som ställer till det. I Helena Hedlunds och Katarina Strömgårds *Det fina med Kerstin* trasslar Kerstin in sig i lögnen när hon inte vill inse eller erkänna att ringen hon har hittat och lagt i sin guldsamling egentligen är lärarens vigselring. En som däremot inte kan ljuga är Ture i Anders Sparrings och Per Gustavssons *Familjen Kryckertz och gulddiamanten*. När föräldrarna planerar en kupp mot en diamantutställning blir Tures ärlighet ett problem. En annan familj med problem är familjen Peachey i Meg Rosoffs och Grace Eastons *En duktig hund*. Här är mamma trött på att det

bara är hon som håller ordning, så hon ”säger upp sig”, med följderna att ingen städar, ingen mat blir lagad och alla kommer för sent. Att adoptera en hund visar sig vara lösningen.

Bland de böcker som sticker ut i kapitelboksutgivningen kan nämnas *Ester Tagg och den flygande bolländaren* av Linn Åslund och Rebecka Helmersson, som är något så ovanligt som steampunk för nybörjarläsaren. Astrid Lindgrens *Bröderna Lejonhjärta* har kommit i inte bara en utan två nyutgåvor med nya illustrationer av Jesper Waldersten, den ena i mjukband och den andra i stort format med tygomslag. Med sin nya form har berättelsen om Skorpan och Jonatan fått ett helt nytt visuellt uttryck med prägel av allålders- eller vuxenbok.

Sbi har även noterat att det intresse för enhörningar som dominerar den kommersiella produktmarknaden för barn också har nått barnböckerna. Till exempel har sex delar utkommit i den nya bokserien *Den magiska enhörningsön* av Zanna Davidson och Nuno Alexandre Vieira. Böcker om enhörningar förekommer också bland bilderböckerna och faktaböckerna.

Mellanåldersböcker

Mellanåldersböcker är den kategori som har minskat allra mest sett till antalet titlar, från 416 titlar 2017 till 288 titlar 2018. Värt att notera är dock att utgivningen har varit rekordstor 2015–2017 och att vi nu ser en återgång till hur det var innan denna topp. Det är framför allt det översatta som har minskat och det rör sig om närmare en halvering. Som ovan konstaterats har det primärt att göra med några enskilda förlags ändrade utgivningsstrategier (se vidare avsnittet Utgivningens minskning och den svenska barnboksmarknaden). Stabenfeldt står för drygt hälften av minskningen och i övrigt har ett antal större förlag gjort mindre neddragningar som sammantaget utgör denna stora minskning.

Vardagsrealistiska böcker, humoristiska böcker och fantastik dominerar utgivningen, och vardagsrealismen är mer framträdande än föregående år. Berättelser om familjeliv och syskondynamik, vänskap, kärlek, livet i skolan och mobbning är vanliga. Ett exempel på en bok som hör till denna kategori och rymmer många av dessa teman är Katarina von Bredows *Leo* som skildrar livet i sjätte klass för Leo som har problem hemma med bråkande föräldrar och en strulig storebror som skolkar, dricker och röker både det ena och det andra. Ett annat exempel är bildromanen *Osynliga Emmie* av Terri Libenson som handlar om blyga Emmie som känner sig osynlig i skolan.

Renodlad fantasy hör till det som har minskat i utgivningen, men liksom tidigare år är hästböcker (se vidare avsnittet Hästboken), rysare och spökhistorier vanligt förekommande. Antalet rysliga berättelser och spökberättelser har till och med ökat i antal. Ofta har de en intrig där det finns en koppling till ett förflutet som gör sig påmint. Det gäller till exempel Mia Öströms *Dödsbo*, i vilken Nino och hennes mamma flyttar in i en ny lägenhet som är ett dödsbo. Nino hör barnröster som visar sig tillhöra barn som dog i en brand för hundra år sedan. Dessa olycksaliga andar måste Nino och hennes nyvunna vän David hjälpa, men krafter finns som motarbetar dem. I *Silvernyckeln hemlighet* av Ann Olerot åker Moa och Elias till Visingsö och på väg dit ser de att Visingsborg brinner, vilket de konstaterar är en omöjlighet eftersom det skedde för 300 år sedan. På Visingsö träffar de en spökpojke som levde när borgen brann. Ett annat barn som spökar hittar vi i Ingelin Angerborns *Skuggornas hus*. Här rör det sig om en flicka som dog 1907, när en cirkus rasade in på samma plats som det hus där handlingen utspelas ligger.

Berättelser där kopplingar till det förflutna ger intrigen är också generellt ett tydligt spår i 2018 års mellanåldersböcker. Vissa av dem utspelas i historisk tid, men tidsresor förekommer och ännu vanligare är att ett hus, ett ting eller liknande utgör en länk till det som har hänt. Det sistnämnda gäller för Sara Lövestams *Gruvan*, där elvaåriga Ellen hittar en 170 år gammal dagbok i ett skjul som tillhör det sommarhus familjen hyr. Boken är skriven av tolvårige Anton Anderson, vars familj arbetade i gruvan på Utö. Ellen tar sig igenom den svårlästa dagboken och Antons berättelse får stor bäring på hennes eget liv.

En tydligare koppling till nutiden har de många berättelser som bärs fram av en intrig där sociala medier, datorspel och liknande spelar stor roll. I Ewa Christina Johanssons och Carl

Stenmarks *Bortförd* och *Fångad* försvinner exempelvis Sigrid och hennes pojkvän Hugo in i ett dataspel. Sigrids bästa vän Saga måste försöka rädda dem genom att själv börja spela spelet.

Teknik kan även spela roll på andra sätt i böckerna. Peter Bunzls *Kugghjärtat* är en steampunkberättelse där så kallade mekaniner som drivs av kugghjul fungerar som människors tjänare. En mekanisk räv har också stor betydelse för handlingen. I Kerstin Lundberg Hahns *Min hemliga tvilling* upptäcker Leia att det finns en robot i källaren som är en kopia av henne själv. Den är skapad av hennes föräldrar som arbetar med artificiell intelligens. De är dock iväg på konferens, och i deras frånvaro väcker Leia roboten till liv. Även om båda dessa böcker handlar om robotar och mekaniska människor rör den grundläggande problematiken vad det innebär att vara människa.

Ungdomsböcker

Även ungdomsböckerna hör till de kategorier som minskade under 2018, från 289 titlar 2017 till 254 titlar 2018. Utgivningen har dock gått upp och ner med liknande svängningar tidigare under 2010-talet. Huvudsakligen berodde minskningen 2018 på Stabenfeldts och B. Wahlströms ändrade utgivningsstrategier. Ungdomsböckerna är en av kategorierna med högst andel kvinnliga författare (drygt tre fjärdedelar) och i särklass störst andel kvinnliga huvudpersoner (dubbelt så många flickor som pojkar).

En stor del av ungdomsboksutgivningen har de senaste åren bestått av dystopier och fantastiska berättelser och så ser det även ut 2018. Ett exempel på en fantastisk berättelse uppbyggd som en psykologisk thriller är Marisha Pessls *Neverworld*. Här är en grupp ungdomar med om en trafikolycka som placerar dem i en loop där de konstant återupplever de tretton timmar som föregick olyckan. För att komma ur detta limbo-läge, *Neverworld*, måste de komma överens om vem som ska överleva och vilka som ska dö.

Dystopierna är cirka 30 till antalet vilket motsvarar nivån för de senaste åren. Det är i stort sett bara i ungdomsbokskategorin som vi hittar dystopierna, men intresset här är alltså fortsatt stort. Ett exempel ur 2018 års utgivning är Mats Strandbergs *Slutet*, en preapokalyptisk berättelse om hur människor reagerar och agerar när de vet att deras dagar är räknade. Här närmar sig en komet som med säkerhet kommer att utplåna allt mänskligt liv på jorden.

I såväl fantastiska som vardagsrealistiska berättelser är kärlek, relationer och identitet vanliga nav i berättelserna. Det är centrala teman i exempelvis Oscar Danielsons *Två av oss* som utspelas på 1980-talet. Trettonåriga Jonas lär känna Joni som börjar i hans klass, men hon är oberäknelig och svår att förstå sig på. Det framkommer att hennes tidigare hemförhållanden är en bidragande orsak till hennes beteende. En direkt destruktiv relation har kusinerna Angelica och Sandra i Gabriella Sköldenbergs *Trettonde sommaren*. Sandra har en märklig makt över Angelica som hon inte förmår att bryta sig ur, trots att Sandra är manipulativ och psykiskt labil. Sandra säger och gör saker som Angelica i vanliga fall inte alls skulle göra, men hon följer Sandra i allt och det ska visa sig få ödesdigra konsekvenser.

Ungdomsboken tar sig gärna an svåra ämnen och psykisk ohälsa är ett tema som återkommer i andra böcker. Lisa Bjarbo berättar exempelvis om introverta och extremt blyga Liv i *Inuti huvudet är jag kul*. Liv får problem när hon tillsammans med sin pappa flyttar från Stockholm till ett hus utanför Växjö. Hon känner oro över att börja i en ny klass och över att behöva lära känna nya människor, så till den grad att hon får panikångestattacker.

Identitet är också ett tema som blir aktuellt i de berättelser som ifrågasätter könsnormer. Gunnar Ardelius problematiserar manlighet i *Tjuren från Solna* och väcker frågor om hur pojken på gränsen till man ska vara, särskilt i relation till kvinnor. Johanna Nilsson skildrar i *Om vi bara kunde byta kroppar med varandra* mötet mellan två transpersoner som inte accepteras av sina respektive familjer och därför lever som hemlösa.

Flera böcker är skrivna av författare som har en bakgrund som avspeglas i deras berättelse och som genom deras inifrånperspektiv bidrar till en bredare representation i utgivningen. Den nigeriansk-amerikanska författaren Tomi Adeyemis fantasyroman *Solstenen* är ett exempel på det.

Den utspelar sig i en miljö inspirerad av Nigeria och västafrikansk mytologi och religion. ALMA-pristagaren Jacqueline Woodsons *Brun flicka drömmer* är skriven på vers och handlar om Woodsons egen uppväxt som afroamerikansk flicka i South Carolina i USA. Författaren Jenny Han har koreansk-amerikansk bakgrund, precis som huvudpersonen Lara Jean i Hans tre böcker som kom ut på svenska 2018: *Till alla killar jag har gillat*, *PS. Jag gillar dig fortfarande* och *Nu och för alltid*, *Lara Jean*. Det är annars mycket ovanligt med huvudpersoner som har asiatiskt ursprung i den ungdomslitteratur som ges ut i Sverige.

En svensk författare med samma ursprung som sina romangestalter är Melody Farshin, som i *Mizzeria* skildrar tvillingarna Aichas och Alis liv i en våldsdrabbad miljonprogramsförort där upprepade dödsskjutningar lägger sordin över tillvaron. Denna bok utmärker sig också genom sitt språk och sin form, med korta kapitel med mycket dialog och slang.

Faktaböcker

Faktaboksutgivningen var lika stor 2018 som föregående år och således fortsatt stark. En närmare granskning av de 413 titlarna visar emellertid att den svenska utgivningen har minskat medan den översatta har ökat, vilket är en rakt motsatt trend mot skönlitteraturen.

Liksom i den skönlitterära utgivningen är dock samhällsengagemanget något som tydligt märks. Inte minst syns det att 2018 var ett valår och att det var 100 år sedan demokratin infördes i Sverige. *Tillsammans: en liten bok om svensk demokrati* av Ella Fronczak och Anna Wennberg handlar specifikt om demokratifrågor och beskriver hur till exempel folkomröstningar, lagar och val fungerar. Ambitionen att beskriva demokratins fundament har även *Så funkar Sverige* av Matilda Westerman och Johanna Kristiansson och *Berättelsen om Sverige: texter om vår demokrati* av Patrik Lundberg. En lättläst bok om hur det politiska systemet fungerar finner vi i *Fakta om svensk politik* av Annelie Drewsen och Lina Pilo.

En typ av faktaböcker som också har anknytning till samhällsfrågor är de tio titlar som har som ambition att lyfta viktiga kvinnor i historien. Majoriteten av dem är skrivna i samma anda och med liknande upplägg som den framgångsrika *Godnattsagor för rebelltjejer: 100 berättelser om fantastiska kvinnor* av Elena Favilli och Francesca Cavallo som utgavs 2017 och i korta texter presenterar historiskt viktiga kvinnor och deras gärningar. Bland 2018 års titlar kan nämnas uppföljaren *Godnattsagor för rebelltjejer 2* av samma upphovspersoner, *Vetenskapens kvinnor: 50 orädda pionjärer som förändrade världen* av Rachel Ignatofsky och *Bambrytande badass-brudar: 52 kvinnor som förändrade världen* av Mackenzi Lee och Petra Eriksson. Samtliga tio titlar utom en är översättningar: i Josefin Johanssons och Jonna Björnstjernas *Drottningssylt: helt sanna sagor* presenteras svenska drottningar genom historien. Till dessa kan läggas en motsvarande bok om pojkar: *Sagor för pojkar som vågar vara annorlunda: sanna berättelser om fantastiska pojkar som förändrat världen utan att döda drakar* av Ben Brooks och Quinton Winter.

Ovan nämnda faktaböcker har anknytning till aktuella händelser och tendenser, men det finns också en rad eviga teman i utgivningen som återkommer de flesta år, till exempel fordon, sport, kroppen, religion (dock uteslutande den kristna), historia, konst, världen, rymden, matematik och matlagning. En mycket stor andel av faktaböckerna tar också upp ämnen kopplade till djur och natur. Det kan handla om allt från husdjur och bondgårdens djur till vilda djur eller fantasidjur, och böckerna kan vara allt från enklare böcker till uppslagsliknande verk med ett djur på varje uppslag, till exempel *Min uppslagsbok med väldigt viktiga saker om djur* av James Mitchem och *Går det att kittla en tigers mage?* av Sue Nicholson och Lalalimola. Sbi har i de senaste årens Bokprovningar noterat ett stort intresse för insekter och småkryp. År 2018 är det inte längre lika starkt, men det finns även sådana titlar. Ett exempel är *Skalbaggsamlarens handbok* av M. G. Leonard och Carim Nahaboo, som skiljer ut sig med sin fiktiva ramberättelse (tre separata mellanåldersböcker skrivna av samma författare) och genom att den innehåller illustrationer och inte fotografier, vilka är vanliga just i denna typ av böcker.

En alldeles speciell sorts faktabok är den som oavsett ämne är utgiven med syftet att vara ett praktverk. Åtskilliga stora och påkostade böcker finns i 2018 års faktaboksutgivning, exempelvis

Stora boken om träd av Piotr Socha och Wojciech Grajkowski, *De odöda* av Johan Egerkrans och *Monsterbestiarium* av Bo Eriksson och Lina Blixt.

Slutligen kan nämnas att det samtidigt som det i utgivningen finns en rad böcker om datorspelen Minecraft och Roblox finns en stor mängd böcker som ska aktivera barn utanför datorerna. Det kan handla om pyssel, att lära sig rita, att göra experiment eller andra typer av aktivitetsböcker. Ett exempel är *Mirakler som Jesus gjorde* av Emanuela Carletti, utformad som en målarbok med tillhörande pensel. Meningen är att läsaren ska måla med vatten över bilderna och på så sätt få fram bilderna. Oavsett om det är digitalt eller fysiskt ska dagens barn och unga således aktiveras. Samtidigt får de lära sig att det inte är bra att ha för mycket att göra. Även 2018 kom det några böcker om mindfulness, och för den som tycker att det är jobbigt att vara omgiven av stressade vuxna finns Annika Berghs *Tokstressad: hur du hanterar sjukt stressade vuxna*.

Tecknade serier

Efter några år med lite större utgivning i kategorin tecknade serier minskade den något under 2017, en trend som fortsatte under 2018, då utgivningen låg på 60 titlar. Det är framför allt två utgivare som har minskat sin utgivning, Cobolt och Rabén & Sjögren. Utgivningen domineras fortsatt av samlingsvolymerna och nya utgåvor av äldre serier. Bland dessa kan nämnas en rad påkostade, inbundna samlings- och årgångsvolymerna om kända seriefigurer som Blueberry, Gaston, Spirou och Yoko Tsuno. Den mest omfattande av dem alla är en drygt 400-sidig samlingsvolym med Wonder Woman-serier, *Wonder Woman antologi: amazonprinsessans tusen olika ansikten*.

År 2018 var det 70 år sedan serietidningen *Kalle Anka & C:o* började ges ut och 90 år sedan Musse Pigg kom till världen, vilket uppmärksammades med samlingsvolymerna *70 år med Kalle Anka & c:o: 1948–2018* och *90 år med Musse Pigg: 1928–2018*. Kalle Anka har även figurerat i inte mindre än sex ytterligare samlingsvolymerna, utgivna på temat Kalle Anka jorden runt.

I den övriga utgivningen hittar vi flera vardagsskildringar. I Nordnorge utspelar sig kärleksrelationen mellan Jens och Edor i Anneli Furmarks och Monika Steinholms serieroman *Närmare kommer vi inte*. I *Mira: #vänner #kär #ettårsmittliv* av Sabine Lemire och Rasmus Bregnhøi upplever Mira förpubertetens våndor med en frånvarande pappa och svårigheten i att hänga med när alla kompisar plötsligt blir kära. Liknande problem upplever Louis i *Louis och demonerna* av Fanny Britt och Isabelle Arsenault, men här skildras den splittrade familjen med den missbrukande pappan i en allvarligare ton.

Årets kanske mest uppmärksammade seriebok för barn och unga torde vara Jessica Bab Bondes och Peter Bergtings *Vi kommer snart hem igen*, som skildrar sex personers vittnesmål om Förintelsen under andra världskriget.

Samlingar

Samlingarna minskade från 42 titlar 2017 till 31 titlar 2018, vilket kanske markerar en återgång till en mer blygsam utgivning efter ett antal år då den har varit mer omfattande. Kategorin innehåller liksom tidigare år huvudsakligen sagosamlingar, rim och ramsor, godnattsagor, antologier och novellsamlingar.

Några typiska exempel på omtäckta och återkommande koncept är sagosamlingarna *Bröderna Grimms sagor* (återberättade av Ruth Brocklehurst och Gillian Doherty och illustrerade av Raffaella Ligi) och *Illustrerade fabler av Aisopos* (återberättade av Susanna Davidson med illustrationer av Giuliano Ferri). Mer ovanligt är sagosamlingar som har ambitionen att samla sagor från olika kulturer, men *Sagor från hela världen* är ett undantag.

Bland antologierna är bidrag från skrivtävlingar för barn och unga eller enskilda skolans skrivprojekt vanligt förekommande, men ibland kan också ett reguljärt förlag satsa på tematiska utgivningar där välkända barnboks författare och -illustratörer skriver bidragen. Ett par sådana exempel är *Vi är syskon: tolv berättelser om att ha syskon* och novellsamlingen *Hetare: elva noveller som känns*. Den sistnämnda innehåller normkritiska erotiska noveller för ungdomar. Ett lite ovanligare

antologisamarbete är Bonnier Carlsens publicering av antologin *Vi ser, vi känner, vi kämpar*, som innehåller bidrag av ungdomar som har deltagit i Berättarministeriets författarskola.

Varje år brukar det även utkomma samlingar med berättelser skrivna av en enskild författare, och toppa listan brukar namn som H. C. Andersen och Astrid Lindgren göra. Även 2018 kan vi ta del av *Hans Christian Andersens bästa sagor* och *Mera sagor, byss & äventyr*, men i år har också mer samtida författarskap beretts rum. *Pijas bästa: Gittan, Lill-Zlatan och dom andra* samlar verk av Pija Lindenbaum och berättelser av Ulf Stark hittar vi i *Det bästa jag vet: en antologi med Ulf Stark och hans vänner*.

Poesi, dramatik och sångböcker

Utgivningens minsta kategorier är poesi, dramatik och sångböcker. 2018 kom det fem poesititlar, fyra dramatiktitlar och 13 sångböcker, vilket innebär att det är en ökning i samtliga kategorier.

Diktsamlingarna är generellt få i barn- och ungdomsboksutgivningen. Även om de 2018 var marginellt fler än föregående år (fem titlar mot fyra år 2017), var utgivningen blygsam i förhållande till resten av 2010-talet då den vissa år har överstigit tio titlar. För ovanlighetens skull utkom två diktsamlingar som är klassificerade som Unga vuxna, Ida Eklöfs *Moder Justitia* och antologin *Revolution poetry*. Båda bottenar i ett samhällsengagemang mot orättvisor och har förekommit i andra sammanhang innan de publicerades i bokform. Eklöfs feministiska dikter har tidigare mött läsare på hennes Instagram-konto med samma namn, medan *Revolution poetry* är en rörelse för spoken word-lyrik som vill ge förorten en röst på etablerade scener. Bland övriga poesititlar kan nämnas *De förlorade orden: en ordbok* av Robert MacFarlane med illustrationer av Jackie Morris, som är upplagd som en ordbok. Boken listar ord med anknytning till djur och natur som författaren menar har försvunnit ur barns språk, som murgröna, kungsfiskare och kastanj. I boken får dessa ord sina egna dikter.

I dramatikutgivningen har det hänt dramatiska saker. Tidigare under 2010-talet har det allt som oftast inte utkommit en enda titel, men under 2017 fördubblades utgivningen till två titlar och under 2018, hör och häpna, fördubblades den igen till hela fyra titlar. Bland dessa hittar vi *Skam: råmanus. Säsong 1 Eva* av Julie Andem där läsaren får ta del av råmanuset till den populära norska tv-serien i svensk översättning, och *Snövit: sagospel efter Bröderna Grimm*, Astrid Lindgrens dramatisering av folksagan Snövit från 1949.

Sångböckerna ökar återigen i antal, till totalt 13 titlar, vilket gör 2018 till det år under 2010-talet då det utkom flest sångböcker. Liksom tidigare år innehåller sångböckerna traditionella visor och julsånger. Ett exempel på det sistnämnda är Lilla barnkammarbokens *Julsånger*. Åtskilliga sångböcker riktas till små barn och har därför tillverkats helt i hård kartong. Ett par exempel är *Han håller hela världen i sin hand* av Göte Strandsjö och Rose Clayton och *Per Olsson hade en bonnagård*. Den sistnämnda har, i likhet med många andra sångböcker, en ljudspelare som spelar upp melodin när läsaren trycker på en knapp.

Litteraturlista över böcker nämnda i texten

Litteraturlistan innehåller endast titlar utgivna 2018 som nämns i ovanstående dokumentation och är alltså **inte** en förteckning över samtliga böcker som utkom 2018.

Barn- och ungdomsböcker

- 70 år med *Kalle Anka & c:o: 1948–2018*. Malmö, Egmont Publishing Comics
- 90 år med *Musse Pigg: 1928–2018*. Malmö, Egmont Publishing Comics
- Adams, Jennifer och Alison Oliver. *Frankenstein: en pekbok om kroppen*. Stockholm, Bonnier Carlsen
- Adams, Jennifer och Alison Oliver. *Stolthet & fördom: en pekbok om siffror*. Stockholm, Bonnier Carlsen
- Adbåge, Emma. *Gropen*. Stockholm, Rabén & Sjögren
- Adbåge, Lisen. *Dom som bestämmer*. Stockholm, Bonnier Carlsen
- Adeyemi, Tomi och Carina Jansson. *Solstenen*. Stockholm, Lavender Lit
- Ahmed, Samira och Cecilia Falk. *Kärlek, hat och andra filter*. Stockholm, Lavender Lit
- Alabed, Bana. *Hallå världen!* Örebro, Libris bokförlag
- Albert, Melissa, Jim Tierney och Jan Risheden. *Hasselskogen*. Stockholm, Modernista
- Andem, Julie och Sandra Beijer. *Skam: råmanus. Säsong 1 Eva*. Stockholm, Mondial
- Andersen, H. C., Jean-Noël Rochut och Maria Helleday Ekwurtzel. *Hans Christian Andersens bästa sagor*. Bromma, Ordalaget bokförlag
- Andersson Keusseyan, Maria. *Lullan och hästarna i stallet*. Trollhättan, Kikkuli förlag
- Angerborn, Ingelin. *Skuggornas bus*. Stockholm, Rabén & Sjögren
- Ardelius, Gunnar. *Tjuren från Solna*. Stockholm, Natur & Kultur
- Arnesen, Hannah. *Tågresa*. Stockholm, Natur & Kultur
- Arro, Lena och Sara Gimbergsson. *Alma och Boris cyklar till öknen*. Bromma, Opal
- Arsenault, Isabelle och Elin Svahn. *Colettes fågel: en berättelse om barnen i kvarteret Mile End*. Bromma, Opal
- Arvidsson, Anna. *Ordbrodösen*. Stockholm, Rabén & Sjögren
- Bab Bonde, Jessica och Peter Bergting. *Vi kommer snart hem igen*. Stockholm, Natur & Kultur
- Barnett, Mac, Jon Klassen och Marianne Lindfors. *Fyrkant*. Stockholm, Hippo bokförlag
- Barnett, Mac, Jon Klassen och Marianne Lindfors. *Vargen, ankan & musen*. Stockholm, Hippo bokförlag
- Bengtsson, Anna. *Barr är bäst*. Stockholm, Alfabeta
- Bergh, Annika. *Tokstressad: hur du hanterar sjukt stressade vuxna*. Alingsås, Parus förlag
- Bergquist, Milena och Amanda Eriksson. *Lilla Na och djurkuppen*. Stockholm, Berghs
- Bile, Amina, Sofia Nesrine Srour, Nancy Herz, Maria Gossé och Sofia Nordin. *Skamlös*. Stockholm, Bonnier Carlsen
- Bjärbo, Lisa. *Djupa Ro*. Stockholm, Rabén & Sjögren
- Bjärbo, Lisa. *Inuti huvudet är jag kul*. Stockholm, Rabén & Sjögren
- Bjärbo, Lisa och Emma Adbåge. *Samtidigt i min låtsasvärld*. Stockholm, Rabén & Sjögren
- Blevins, Wiley, Steve Cox och Stefan Diös. *Guldlock och de tre spökena*. Helsingborg, Hegas
- Blevins, Wiley, Steve Cox och Stefan Diös. *Snövit och de sju trollen*. Helsingborg, Hegas
- Bondestam, Linda. *God natt på jorden*. Stockholm, Berghs
- Borell, Sanna. *Kedjan*. Stockholm, Alfabeta
- Bornedal, Kajsa. *Rebellens nybörjarbok: konsten att låta tillsammans*. Stockholm, Leopard förlag
- Bosson Rydell, Marie och Jessica Lindholm. *Kräke gör affärer*. Lerum, Idus förlag
- Brandelius, Uje och Clara Dackenberg. *Hemma hos Harald Henriksson*. Stockholm, Lilla Piratförlaget
- Bredow, Katarina von. *Leo*. Stockholm, Natur & Kultur
- Britt, Fanny, Isabelle Arsenault och Elin Svahn. *Louis och demonerna*. Strängnäs, Sanatorium förlag

Brocklehurst, Ruth, Gillian Doherty, Raffaella Ligi, Eva Andreasson och Jacob Grimm. *Bröderna Grimms sagor*. Stockholm, Lind & Co

Brooks, Ben och Quinton Winter. *Sagor för pojkar som vågar vara annorlunda: sanna berättelser om fantastiska pojkar som förändrat världen utan att döda drakar*. Stockholm, Lind & Co

Bunzl, Peter och Carina Jansson. *Kuggghjärtat*. Västra Frölunda, Tukan förlag

Carletti, Emanuela och Tomas Hagenfors. *Mirakler som Jesus gjorde*. Hallsberg, Tomsing

Cyrén, Karin. *I en pöl*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Dahle, Gro, Kaia Dahle Nyhus och Nils Aage Larsson. *Sesam Sesam*. Göteborg, Daidalos

Dahlgren, Helena. *Jorvik kallar*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Dahlin, Petrus och Johanna Kristiansson. *Vattenlandet*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Danielson, Oscar. *Trå av oss*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Davidson, Susanna, Giuliano Ferri och Eva Andreasson. *Illustrerade fabler av Aisopos*. Stockholm, Lind & Co

Davies, Nicola, Rebecca Cobb och Helena Stedman. *Dagen då kriget kom*. Sävedalen, Speja förlag

Dickins, Rosie, Susanna Davidson, Fiona Patchett, Rosie Hore, Katie Daynes, Natasha Kuricheva, Yvonne Gilbert och Sara Jonasson. *Illustrerade sagor om hästar & ponnyer*. Stockholm, Lind & Co

Dowd, Siobhan, Emma Shoard och Helena Ridelberg. *Paveen och bufferttjejen*. Umeå, Atrium

Drewsen, Annelie och Lina Pilo. *Fakta om svensk politik*. Helsingborg, Nypon förlag

Egerkrans, Johan. *De odöda*. Stockholm, B. Wahlströms

Ek, Elin. *Athena. Grattis världen! Jag är här nu!* Stockholm, Bonnier Carlsen

Eklöf, Ida. *Moder Justitia*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Eriksson, Bo och Lina Blixt. *Monsterbestiarium*. Stockholm, Natur & Kultur

Eriksson, Malin och Lisa Säfve Chantem. *Malva och hästarna – samlingsvolym!* Linköping, Olika förlag

Farshin, Melody. *Mizeria*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Favilli, Elena, Francesca Cavallo och Åsa Jonason. *Godnattsagor för rebelltjejer 2*. Stockholm, Bokförlaget Max Ström

Fichtelius, Erik, Martin Widmark och Kim W. Andersson. *Förstörda bevis*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Forsaeus, Lena och Mia Nilsson. *Ballonger mot himlen*. Lerum, Idus förlag

Forslind, Ebba. *Fastrarna*. Stockholm, Urax

Fronczak, Ella och Anna Wennberg. *Tillsammans: en liten bok om svensk demokrati*. Jönköping, Punkt förlag

Furberg, Lena. *Mulle på ridskolan*. Malmö, Egmont Publishing

Furmark, Annelie och Monika Steinholm. *Närmare kommer vi inte*. Hägersten, Wibom Books

Gahrton, Måns och Amanda Eriksson. *Bosse & Bella och trumpna Donald*. Stockholm, Berghs

Ganbaatar, Ichinnorov, Baasansuren Bolormaa och Vibeke Emond. *Toya flyttar: över öken och berg*. Malmö, Hjulet

Garhamn, Anna-Karin. *Puck lär sig cykla*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Garlick, Nicholas och Ingela Jernberg. *Stormhästen*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Gimbergsson, Sara. *Uno i mammas mage*. Bromma, Opal

Gustavsson, Ane. *Lilla Törnrosa*. Stockholm, Natur & Kultur

Hallberg, Lin. *Indra Larssons inte helt perfekta hästlin*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Hammargren, Pia, Sara Hansson, Jenny Tollstern och Theo Johannesson. *Rullstolskolan*. Växjö, Funkibator förlag

Han, Jenny och Sofia Ejheden. *Nu och för alltid, Lara Jean*. Stockholm, Lavender Lit

Han, Jenny och Sofia Ejheden. *PS. Jag gillar dig fortfarande*. Stockholm, Lavender Lit

Han, Jenny och Sofia Ejheden. *Till alla källar jag har gillat*. Stockholm, Lavender Lit

Han, Xu och Lilly Xie. *Blinda Rödluvan och vargen*. Lund, Chin Lit

Harild, Kirsten Sonne och Inger Tobiasen. *Pysen & Petrine*. Malmö, Stabenfeldt/Penny & Friends

Hedlund, Helena och Katarina Strömgård. *Det fina med Kerstin*. Stockholm, Natur & Kultur

Hedman, Annalena och Sofia Falkenheim. *Kronan*. Stockholm, Natur & Kultur

Heikkilä, Cecilia. *Grävlingens resa*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Heng, Rachel och Boel Unnerstad. *Suicide club*. Stockholm, Modernista

Hetare: elva noveller som känns. Stockholm, Rabén & Sjögren

Hjorth, Ulrika och Anastasiya Prosvetova. *Titta mammor!* Färjestaden, Vombat förlag

Hjorth, Ulrika och Anastasiya Prosvetova. *Titta pappor!* Färjestaden, Vombat förlag

Holmer, Anders. *Regn*. Stockholm, Natur & Kultur

Huddy, Delia, Emily Sutton och Sara Jonasson. *Julgranen*. Stockholm, Lind & Co

Hyder, Lisa och Louise Winblad. *Majken Majken*. Bromma, Opal

Ignotofsky, Rachel och André Borchert. *Vetenskapens kvinnor: 50 orädda pionjärer som förändrade världen*. Stockholm, Pagina

Jacov, Karin och Jenny Sjödin. *Eli har en storebror*. Lerum, Idus förlag

Jansson, Alexander, Jacob Grimm och Wilhelm Grimm. *Bröderna Grimms Hans och Greta*. Stockholm, Brombergs

Jansson, Alexander, Sofia Jensfelt och Silvy Strand. *Rödluvan*. Linköping, Olika förlag

Jeffers, Oliver, Sam Winston och Annika Thor. *Bokbarnet*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Johansson, Elin och Ellen Ekman. *Hemma hela sommaren*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Johansson, Ewa Christina och Carl Stenmark. *Bortförd*. Helsingborg, Hegas

Johansson, Ewa Christina och Carl Stenmark. *Fångad*. Helsingborg, Hegas

Johansson, Josefin och Jonna Björnstjerna. *Drottningstul: helt sanna sagor*. Stockholm, Mondial

Jonsson, Oskar. *Vips vid bäcken*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Jullien, Jean, Gwendal Le Bec och Olivia Demant. *Ralf*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Julsånger. Stockholm, Bonnier Carlsen

Jägerfeld, Jenny. *Comedy Queen*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Jändel, Nicolas och Helena Willis. *Till morfar om du blir hungrig*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Jönsson, Maria. *Valdemar i stora skogen*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Karimé, Andrea, Jens Rasmus och Sofia Lindelöf. *King kommer snart*. Stockholm, Berghs

Katayama, Ken och Jorunn Nilsson. *Don Don framåt*. Järna, Zensekai förlag

Kieri, Katarina och Anna Sandler. *Jag heter Beata*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Kinney, Jeff och Thomas Grundberg. *På hal is*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Kipling, Rudyard, Rafael Mayani och Britt G. Hallqvist. *Djungelboken*. Stockholm, Lind & Co

Kroon, Oskar och Josefine Sundqvist. *Mitt fönster mot rymden*. Stockholm, Brombergs

Laestadius, Ann-Helén. *Bara dra*. Johanneshov, LL-förlaget

Laestadius, Ann-Helén. *Inte längre min*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Laestadius, Ann-Helén och Jessika Berglund. *Pimpelfiske*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Laestadius, Ann-Helén och Ellen Bull Jonassen. *Ajve vuelkedh*. Johanneshov, LL-förlaget

Laestadius, Ann-Helén och Barbro Lundholm. *Ber vuolget*. Johanneshov, LL-förlaget

Laestadius, Ann-Helén och John Erling Utsi. *Dušë bijadit*. Johanneshov, LL-förlaget

Lannebo, Charlotta och Ellen Ekman. *Olle & Bolle handlar*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Lee, Mackenzi, Petra Eriksson och Ylva Spångberg. *Banbrytande badass-brudar: 52 kvinnor som förändrade världen*. Stockholm, Mima

Lemire, Sabine, Rasmus Bregnhøi och Gunilla Halkjær Olofsson. *Mira: #vänner #kär #ettårimittliv*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Leonard, Maya Gabrielle, Carim Nahaboo och Jan Risheden. *Skalbaggsamlarens handbok*. Bromma, Opal

Libenson, Terri och Elin Nilsson. *Osynliga Emmie*. Stockholm, Alfabeta

Lindberg, Maja. *Lilla sagoboken*. Stockholm, Hippo bokförlag

Lindenbaum, Pija. *Bidde det då? Sagan Mäster skräddare*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Lindenbaum, Pija. *Pijas bästa: Gittan, Lill-Zlatan och dom andra*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Lindgren, Astrid. *Mera sagor, hyss & äventyr*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Lindgren, Astrid. *Snövit: sagospel efter bröderna Grimm*. Vimmerby, Astrid Lindgren-sällskapet

Lindgren, Astrid och Jesper Waldersten. *Bröderna Lejonhjärta*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Lindström, Eva. *Kom hem Laila*. Stockholm, Afbeta

Lundberg Hahn, Kerstin. *Min hemliga tvilling*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Lundberg, Patrik. *Berättelsen om Sverige: texter om vår demokrati*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Lundgren, Gunilla och Amanda Eriksson. *Daniels dag/Le Danielosko džes*. Huddinge, Erg förlag/Pionier Press

Lundgren, Gunilla och Amanda Eriksson. *De zjuva lui Daniel/Le Danielosko džes*. Huddinge, Erg förlag/Pionier Press

Lundqvist, Jesper och Marcus-Gunnar Pettersson. *Rädslorna*. Sävedalen, Speja

Lönny, Katarina. *Götes gammelskog*. Stockholm, Semafor förlag

Lövestam, Sara. *Gruvan*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Lövestam, Sara och Per Gustavsson. *Under mattan*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

M'Kenna, Camilla. *De kallade mig MAD*. Kristinehamn, Norlén & Slottnér

MacFarlane, Robert, Jackie Morris och Rose-Marie Nielsen. *De förlorade orden: en ordbok*. Stockholm, Modernista

Mathieu, Jennifer och Carina Jansson. *Moxie*. Stockholm, Gilla böcker

Melin, Mårten och Johanna Kristiansson. *Spökjakten*. Helsingborg, Nypon förlag

Mitchem, James och Louise Lundman. *Min uppslagsbok med väldigt viktiga saker om djur*. Västra Frölunda, Tukan förlag

Modig, Karl. *Döden är inget skämt*. Stockholm, Gilla böcker

Moqvist, Lillemor. *På pallen*. Stockholm, Vulkan

Myrefelt, Lotta. *Rödluvan och Elvira Varg*. Lerum, Idus förlag

Navjord, Jannika. *Cirkus utan djur*. Bromma, TIHI Press & Production

Neidestam, Lina. *Rysliga förskolan*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Nicholson, Sue, Lalalimola och Annika Meijer. *Går det att kittla en tigers mage?* Stockholm, Triumf förlag

Nilsson, Johanna. *Om vi bara kunde byta kroppar med varandra*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Nilsson, Mia. *Hugo vilken cirkus*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Nilsson, Moni och Joanna Hellgren. *Så mycket kärlek kan inte dö*. Stockholm, Natur & Kultur

Nilsson, Per och Lisen Adbåge. *Jag batar kaniner och blommor och barn*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Nordin, Sofia. *Allt ska brinna*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Novotny, Emelie. *Vänd rätt upp: roman*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Ohlsson, Sara och Lisen Adbåge. *Frallan räddar världen*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Oldfield, Jenny, Gary Blythe och Maria Fröberg. *Åskvind*. Örnsköldsvik, Argasso

Olerot, Ann. *Silvernyckelns hemlighet*. Bromma, Ordalaget bokförlag

Per Olsson hade en bonnagård. Västra Frölunda, Tukan förlag

Pessl, Marisha och Emö Malmberg. *Neverworld*. Stockholm, Modernista

Petersson, Björn och Linnéa Krylén. *Molnens melodi*. Bromma, Opal

Pinter, Johannes och Lucas Svedberg. *Den köttätande tentakelväxten*. Malmö, Egmont Publishing

Popescu, Sînziana och Andra Badea. *Experimentul Martinel/The Teddy B. Experiment*. Stockholm, Pionier Press

Pullman, Philip och Helena Ridberg. *Lyras färd*. Stockholm, Natur & Kultur

Revolution poetry. Stockholm, Bonnier Carlsen

Ringbom, Josefín. *Morfarn som aldrig blev stor eller: Min morfar har ADHD*. Halmstad, Funkibator förlag

Rosoff, Meg, Grace Easton och Helena Ridberg. *En duktig hund*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Sagor från hela världen. Sollentuna, Barthelson förlag

Sjögren, Sarah och Anna Forsmark. *Lilla nej-boken*. Örebro, Libris

Sjöström Hederberg, Angeli och Caroline Sellstone. *Annalisa och skräpmonstret*. Lerum, Idus förlag

Skugge, Linda och Sandra Wagner. *En tjuv i klubben*. Stockholm, B. Wahlströms

Skugge, Linda och Sandra Wagner. *Ett spöke på lägret*. Stockholm, B. Wahlströms

Sköldenberg, Gabriella. *Trettonde sommaren*. Stockholm, Natur & Kultur

Socha, Piotr, Wojciech Grajkowski, Piotr Socha och Tomas Håkansson. *Stora boken om träd*. Stockholm, Alfabet

Sommarström, Elisabeth. *Ponnyn som kunde skratta och gråta*. Trollhättan, Kikkuli förlag

Sparring, Anders och Per Gustavsson. *Familjen Knyckertz och gulddiamanten*. Stockholm, Natur & Kultur

Stark, Ulf och Kitty Crowther. *Rymlingarna*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Stark, Ulf. *Det bästa jag vet: en antologi med Ulf Stark och hans vänner*. Stockholm, En bok för alla

Stehn, Malin. *Inte din bror*. Bromma, Opal

Stoltz, Lina. *På natten är allt sant*. Överkalix, Barents publisher

Stoltz, Lina och Martina Lundgren. *Vilma och skolan/Vilma ja koulu*. Överkalix, Barents publisher

Strandberg, Mats. *Slutet*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Strandsjö, Göte och Rose Clayton. *Han håller hela världen i sin hand*. Forserum, Bornelings förlag

Sundström Lindmark, Anna och Elisabeth Widmark. *Vi skulle segla runt jorden*. Stockholm, Natur & Kultur

Svab, Marjan och Saga Bergebo. *Sjörnorna ser likadana ut överallt*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Säfström, Elin. *Sömnernas sömn*. Stockholm, Gilla böcker

Söderlund, Mats. *Hotet*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Tidholm, Thomas och Anna-Clara Tidholm. *Vägen till Mormorsvägen*. Stockholm, Alfabet

Timgren, Katja. *Vad som än händer*. Stockholm, Alfabet

Trivizas, Eugene, Agis Agisilaou och Jan Henrik Swahn. *Grodprinsessan*. Stockholm, Karneval förlag

Trivizas, Eugene, Stephen West och Jan Henrik Swahn. *Rödjeansan och vargen*. Stockholm, Karneval förlag

Törnqvist, Marit. *Den lyckliga ön*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Wahlén, Christina. *Falafelflickorna*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Walliams, David, Tony Ross och Klara Lindell. *Farfar på rymmen*. Stockholm, B. Wahlströms

Wallnäs, Henrik och Matilda Ruta. *Världen utanför*. Stockholm, Natur & Kultur

Webster, Allayne L. och Anna Thuresson. *Kartonglottet*. Stockholm, B. Wahlströms

Westerman, Matilda och Johanna Kristiansson. *Så funkar Sverige*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Widmark, Martin och Emilia Dziubak. *Katten Njas bok*. Stockholm, Bonnier Carlsen

Villius, Sara och Mari Kanstad Johnsen. *Om orm*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Virke, Emma. *En sur citron*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Virke, Emma. *Julias jul: en julkalendersaga med 24 luckor*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Vi ser, vi känner, vi kämpar. Stockholm, Bonnier Carlsen

Vi är syskon: tolv berättelser om att ha syskon. Stockholm, Rabén & Sjögren

Wonder Woman antologi: amazonprinsessans tusen olika ansikten. Malmö, Egmont Publishing

Wirsén, Carin och Stina Wirsén. *Rut & Knut & lilla Tjut*. Stockholm, En bok för alla

Woodson, Jacqueline och Athena Farrokhzad. *Brun flicka drömmer*. Stockholm, Natur & Kultur

Zhang, Ning och Eva Ekeröth. *Familjen Sköldpadde tar sig till havet*. Lund, Chin Lit

Åslund, Linn och Rebecka Helmersson. *Ester Tagg och den flygande holländaren*. Stockholm, Rabén & Sjögren

Öberg, Helena och Kristin Lidström. *Kattvinden*. Stockholm, Mirando

Öhrn, Angelica, Christina Hildebrand och Hedvig Wallin. *Får mormor komma hit? En bok om migrationsrätt*. Lerum, Idus förlag

Öström, Mia. *Dödsbo*. Stockholm, Lilla Piratförlaget

Teoretisk litteratur

Ashman, Amalya Layla. ”’Oh God, Give Me Horses!’ Pony-Mad Girls, Sexuality, and Pethood”. *Childhood and Pethood in Literature and Culture: New Perspectives on Childhood Studies and Animal Studies*, redigerad av Anna Feuerstein och Carmen Nolte-Odhiambo, New York, Routledge, 2017, s. 153–166.

Förlagsstatistik 2018. Svenska Förläggareföreningen,

https://www.forlaggare.se/sites/default/files/forlagsstatistik_2018_web.pdf. Hämtad 21 mars 2019.

”Publishing Statistics on Children’s Books about People of Color and First/Native Nations and by People of Color and First/Native Nations Authors and Illustrators”. Cooperative Children’s Book Center, <https://ccbc.education.wisc.edu/books/pcstats.asp#charts>. Hämtad 21 mars 2019.

Reflecting Realities – A Survey of Ethnic Representation within UK Children’s Literature 2017. Centre for Literacy in Primary Education, <https://clpe.org.uk/library-and-resources/research/reflecting-realities-survey-ethnic-representation-within-uk-children>. Hämtad 21 mars 2019.

Steiner, Ann. ”Conservatism in an Innovative Field: Children’s Digital Books in Sweden”.

Proceedings of 4th Conference of The Association Digital Humanities in the Nordic Countries, Köpenhamn, 6–8 mars 2019.

Wikberg, Erik. *Bokförsäljningsstatistiken: belåret 2018*. Svenska Bokhandlareföreningen/Svenska Förläggareföreningen,

https://www.forlaggare.se/sites/default/files/rapport_helar_2018_webb.pdf. Hämtad 21 mars 2019.

Svenska barnboksinstitutets statistik

Den 28 februari 2019 hade det inkommit **2308** barn- och ungdomsböcker med utgivningsår 2018 till Svenska barnboksinstitutet.

I statistiken redovisas dessa siffror. Svenska barnboksinstitutet har redovisat utgivningsstatistik sedan den första Bokprovningen 1993. 1993–1998 hämtades statistiken från *Svensk bokförteckning* men från 1999 redovisas Svenska barnboksinstitutets egen statistik. Alla procentangivelser är avrundade till närmaste heltal.

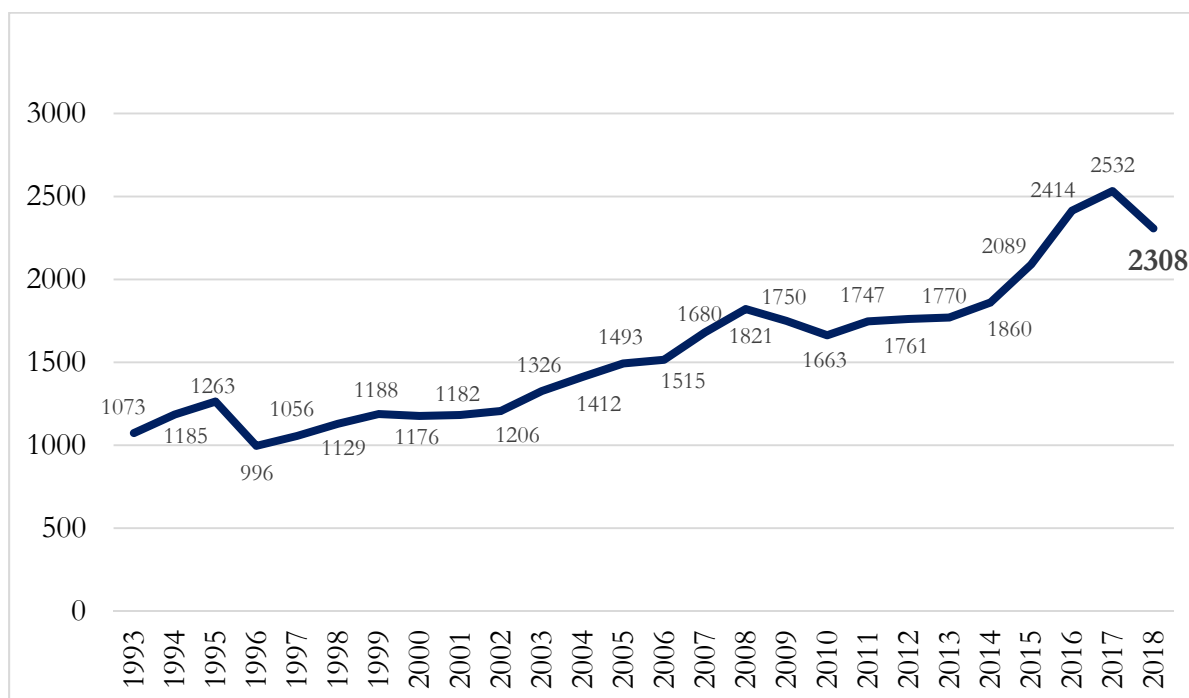
Utgivningen av barn- och ungdomsböcker

Tabell 1. Utgivningen av barn- och ungdomsböcker 2017–2018

Kategori	2017	2018
Bilderböcker	906	860
Dramatik	2	4
Faktaböcker	412	413
Kapitelböcker	378	380
Mellanåldersböcker	416	288
Poesi	4	5
Samlingar	42	31
Sångböcker	7	13
Tecknade serier	76	60
Ungdomsböcker	289	254
Totalt	2532	2308

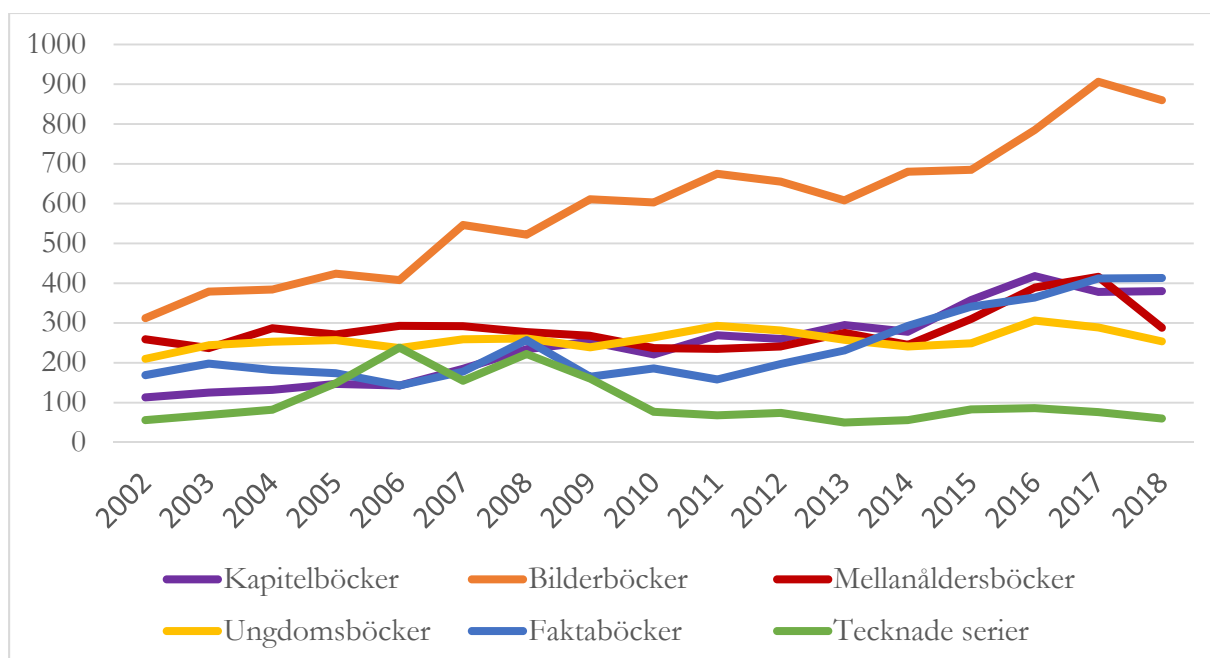
Kommentar: År 2018 utkom 2308 barn- och ungdomsböcker, vilket är en **minskning med 9 %** jämfört med 2017.

Diagram 1. Utgivningen av barn- och ungdomsböcker 1993–2018

Kommentar: Under perioden 1993–2018 har utgivningen av barn- och ungdomsböcker **ökat med 115 %**. Siffrorna 1993–1998 är hämtade från *Svensk bokförteckning*. Siffrorna 1999 och framåt är framtagna av Sbi.

Diagram 2. Utgivningen fördelad på kategorier 2002–2018

Kommentar: Statistiken redovisas från 2002 då Sbi började föra statistik över de idag gällande kategorierna.

Svenska och översatta barn- och ungdomsböcker

Tabell 2. Utgivningen av svenska barn- och ungdomsböcker 2017–2018

Kategori	2017	2018
Bilderböcker	523	550
Dramatik	1	2
Faktaböcker	159	136
Kapitelböcker	272	274
Mellanåldersböcker	238	191
Poesi	3	4
Samlingar	32	24
Sångböcker	3	8
Tecknade serier	24	16
Ungdomsböcker	170	150
Totalt	1425	1355

Kommentar: Den svenska utgivningen 2018 minskade **med 5 %** jämfört med 2017. Med svenska barn- och ungdomsböcker avses böcker som är utgivna i Sverige på originalspråk.

Tabell 3. Utgivningen av översatta barn- och ungdomsböcker 2017–2018

Kategori	2017	2018
Bilderböcker	383	310
Dramatik	1	2
Faktaböcker	253	277
Kapitelböcker	106	106
Mellanåldersböcker	178	97
Poesi	1	1
Samlingar	10	7
Sångböcker	4	5
Tecknade serier	52	44
Ungdomsböcker	119	104
Totalt	1107	953

Kommentar: Den översatta utgivningen 2018 **minskade med 14 %** jämfört med 2017. Med översatta barn- och ungdomsböcker avses böcker som tidigare har givits ut på ett annat språk.

Diagram 3. Fördelning mellan svenska och översatta barn- och ungdomsböcker 2018

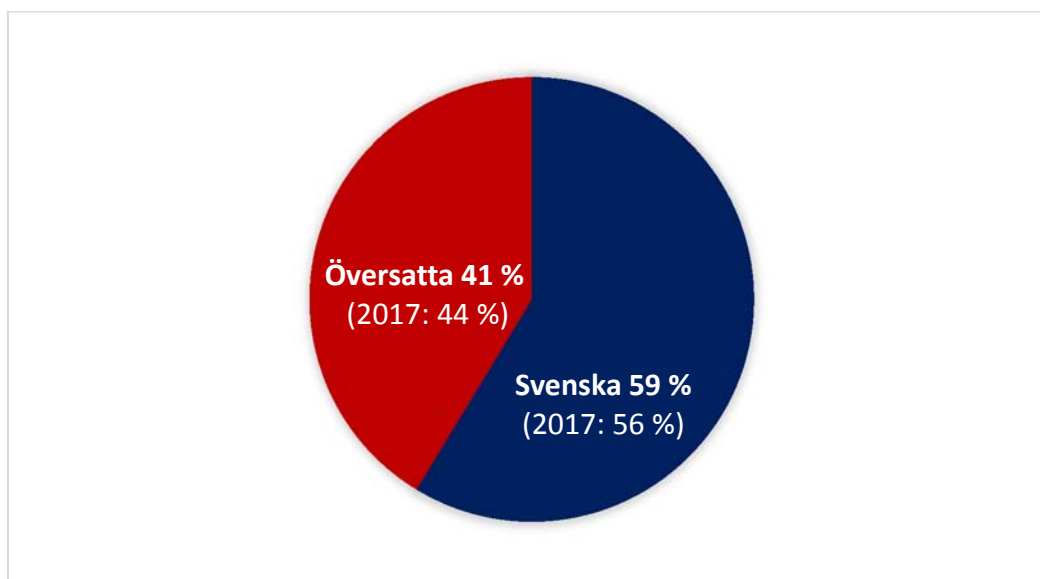

Diagram 4. Utgivningen av barn- och ungdomsböcker 1999–2018, jämförelse svenska och översatta böcker

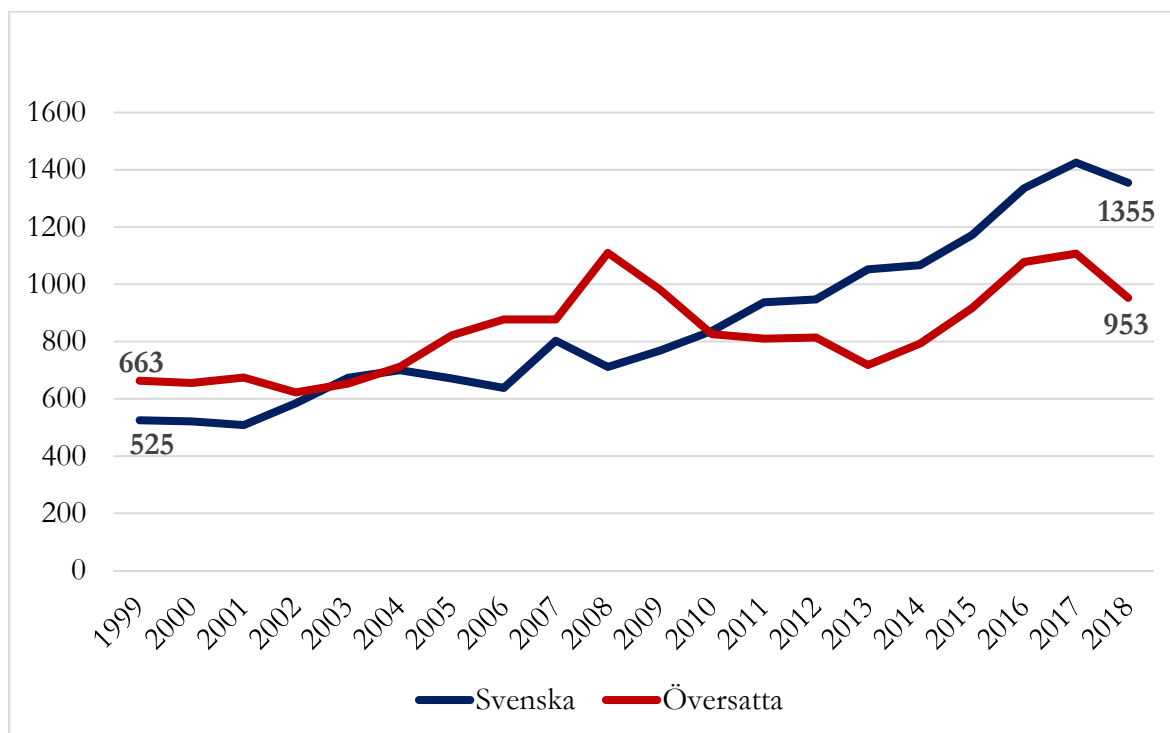
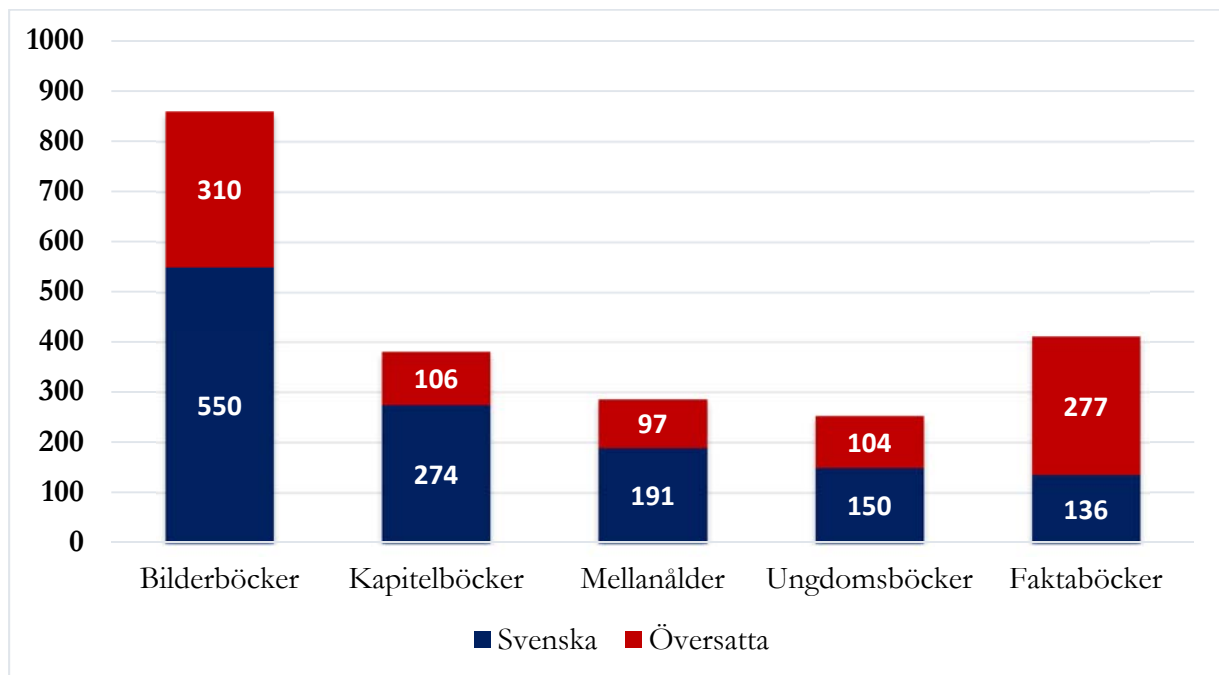

Diagram 5. Utgivningen i de största kategorierna 2018

Förstaupplagor av barn- och ungdomsböcker

Tabell 4. Barn- och ungdomsböcker, förstaupplagor 2017–2018

Kategori	2017	2018
Bilderböcker	740	688
Dramatik	2	3
Faktaböcker	401	399
Kapitelböcker	345	353
Mellanåldersböcker	364	261
Poesi	3	5
Samlingar	40	31
Sångböcker	6	11
Tecknade serier	67	54
Ungdomsböcker	190	175
Totalt	2158	1980

Kommentar: Utgivningen av förstaupplagor 2018 **minskade med 8 %** jämfört med 2017.

Tabell 5. Svenska barn- och ungdomsböcker, förstaupplagor 2017–2018

Kategori	2017	2018
Bilderböcker	372	403
Dramatik	1	2
Faktaböcker	153	123
Kapitelböcker	246	254
Mellanåldersböcker	195	171
Poesi	2	4
Samlingar	30	24
Sångböcker	2	6
Tecknade serier	20	14
Ungdomsböcker	110	111
Totalt	1131	1112

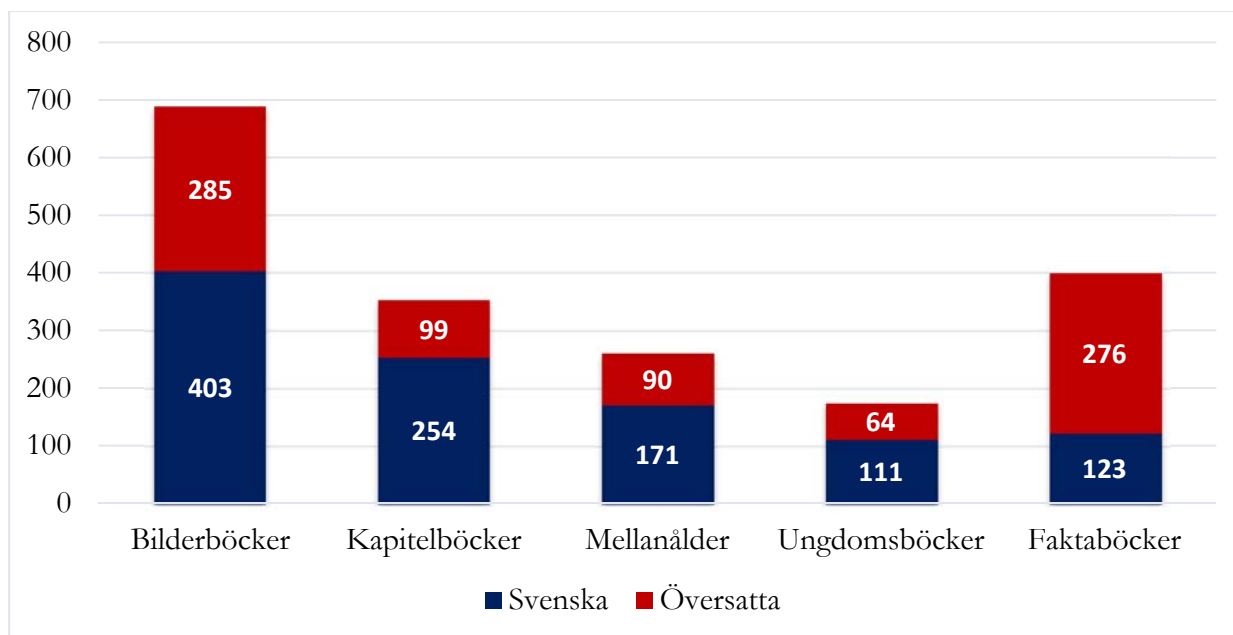
Kommentar: Utgivningen av svenska förstaupplagor 2018 **minskade med 2 %** jämfört med 2017.

Tabell 6. Översatta barn- och ungdomsböcker, förstaupplagor 2017–2018

Kategori	2017	2018
Bilderböcker	368	285
Dramatik	1	1
Faktaböcker	248	276
Kapitelböcker	99	99
Mellanåldersböcker	169	90
Poesi	1	1
Samlingar	10	7
Sångböcker	4	5
Tecknade serier	47	40
Ungdomsböcker	80	64
Totalt	1027	868

Kommentar: Utgivningen av översatta förstaupplagor 2018 **minskade med 15 %** jämfört med 2017.

Diagram 6. Utgivningen av förstaupplagor i de största kategorierna 2018

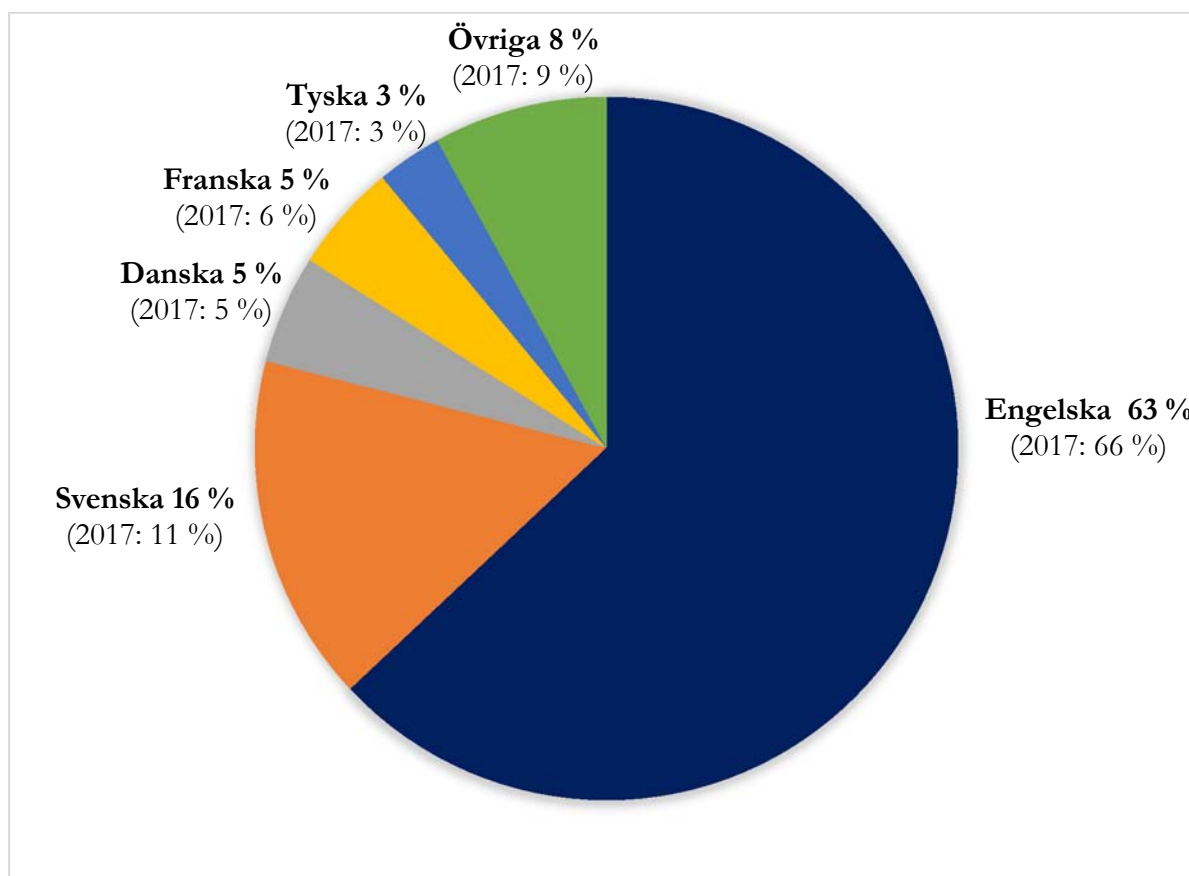
Översättningar av barn- och ungdomsböcker

Tabell 7. Språk varifrån översättningarna gjorts i förstaupplagor 2017–2018

Språk	2017	2018
Engelska	682	548
Svenska*	118	140
Franska	60	46
Danska	53	42
Tyska	29	27
Norska	28	22
Nederländska	14	10
Japanska	-	5
Uppgift saknas	3	4
Urdu	4	3
Kinesiska	2	3
Ryska	1	3
Finska	20	3
Grekiska	-	3
Spanska	4	2
Italienska	2	2
Turkiska	-	1
Arabiska	-	1
Persiska	-	1
Portugisiska	2	1
Polska	1	1
Rumänska	2	-
Slovenska	1	-
Tjeckiska	1	-
Totalt	1027	868

*Böcker översatta från svenska till annat språk och utgivna i Sverige.

Diagram 7. De fem största språken varifrån översättningar gjorts 2018

Böcker publicerade på andra språk än svenska i Sverige

Tabell 8. Utgivning av barn- och ungdomsböcker på andra språk än svenska 2017–2018

Språk	2017	2018
Arabiska	26	49
Engelska	32	27
Finska	73	17
Persiska	10	14
Norska	12	11
Meänkieli	9	9
Polska	3	6
Romani	9	6
Somaliska	11	6
Franska	2	5
Rumänska	4	4
Swahili	-	4
Tigrinska	1	4

Italienska	1	3
Kroatiska	2	3
Nederländska	1	3
Samiska	9	3
Serbiska	2	3
Slovakiska	1	3
Amhariska	-	2
Danska	8	2
Isländska	1	2
Kurdiska	-	2
Pashto	2	2
Ungerska	1	2
Koreanska	1	2
Ryska	2	2
Spanska	3	2
Tjeckiska	1	2
Turkiska	1	2
Tyska	4	2
Bengali	-	1
Japanska	1	1
Kinesiska	1	1
Malajiska	1	1
Nygrekiska	2	1
Thailändska	1	1
Bosniska	1	-
Bulgariska	1	-
Litauiska	1	-
Portugisiska	2	-
Syriska	1	-
Wolof	1	
Totalt	245	210

Kommentar: Böcker med parallelltext är inkluderade i ovanstående tabell. De flesta böcker med parallellspråk är utgivna med text på svenska samt ett annat språk men i vissa fall är båda språken andra språk än svenska. Det kan till exempel röra sig om en bok med text på engelska och arabiska. I de fallen räknas båda språken i tabellen ovan. Det totala antalet språk är därför något högre än antalet böcker. 2018 utkom 207 böcker på andra språk än svenska och 3 av dem hade parallelltext på två andra språk än svenska.

Återutgivning

Tabell 9. Återutgivning 2017–2018

Kategori	2017	2018
Bilderböcker	166	172
Dramatik	-	1
Faktaböcker	11	14
Kapitelböcker	33	27
Mellanåldersböcker	52	27
Poesi	1	-
Samlingar	2	-
Sångböcker	1	2
Tecknade serier	9	6
Ungdomsböcker	99	79
Totalt	374	328

Kommentar: Återutgivningen 2018 minskade med 12 % jämfört med 2017.

Tabell 10. Svensk återutgivning 2017–2018

Kategori	2017	2018
Bilderböcker	151	147
Dramatik	-	-
Faktaböcker	6	13
Kapitelböcker	26	20
Mellanåldersböcker	43	20
Poesi	1	-
Samlingar	2	-
Sångböcker	1	2
Tecknade serier	4	2
Ungdomsböcker	60	39
Totalt	294	243

Kommentar: Den svenska återutgivningen 2018 minskade med 17 % jämfört med 2017.

Tabell 11. Översatt återutgivning 2017–2018

Kategori	2017	2018
Bilderböcker	15	25
Dramatik	-	1
Faktaböcker	5	1
Kapitelböcker	7	7
Mellanåldersböcker	9	7
Poesi	-	-
Samlingar	-	-
Sångböcker	-	-
Tecknade serier	5	4
Ungdomsböcker	39	40
Totalt	80	85

Kommentar: Den översatta återutgivningen 2018 ökade med 6 % jämfört med 2017.

Diagram 8. Utgivningen uppdelad på förstaupplagor och återutgivning 2018

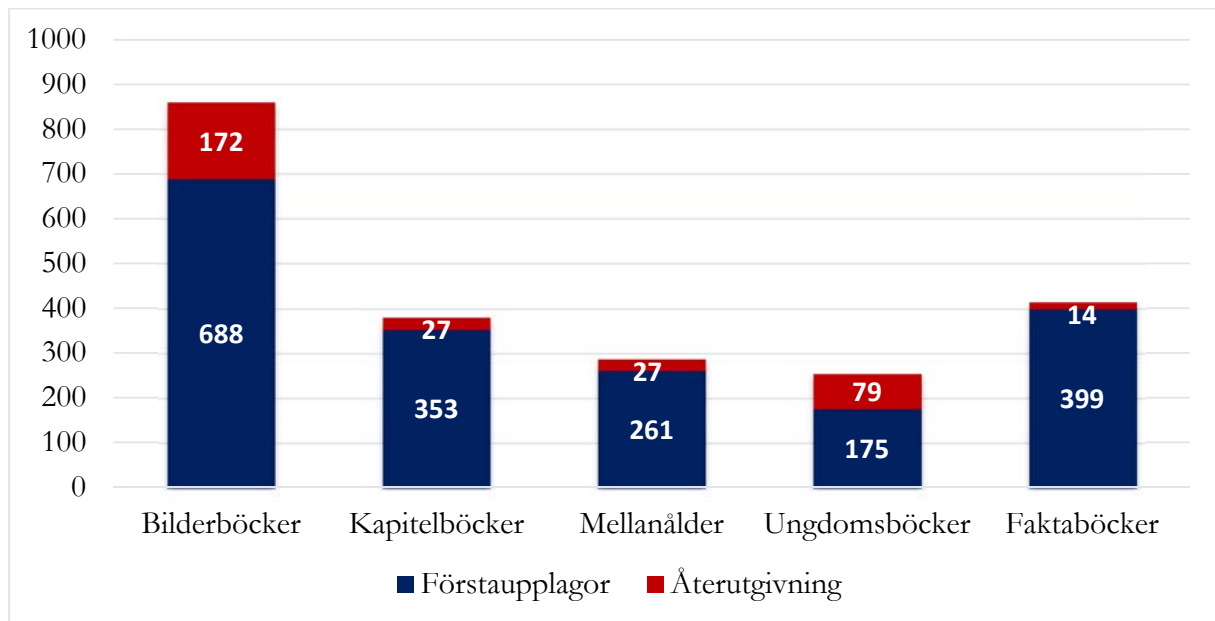
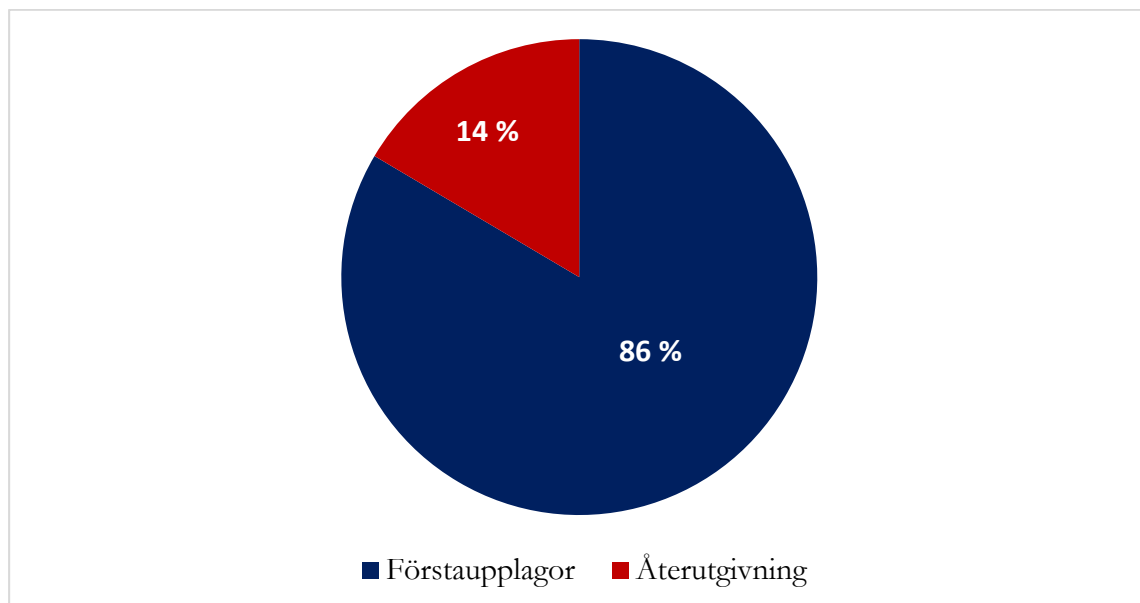

Diagram 9. Fördelning mellan förstaupplagor och återutgivning 2018

Upphovspersoner i förstaupplagor

Tabell 12. Upphovspersoners kön i förstaupplagor 2018

Kategori	Kvinna	Man	Kvinna %	Man %
Bilderböcker	546 (521)	227 (292)	71 %	29 %
Dramatik	3 (2)	- (1)	100 %	0 %
Faktaböcker	217 (213)	160 (137)	58 %	42 %
Kapitelböcker	259 (248)	172 (160)	60 %	40 %
Mellanåldersböcker	181 (268)	122 (150)	60 %	40 %
Poesi	4 (3)	1 (1)	80 %	20 %
Samlingar	5 (5)	5 (8)	50 %	50 %
Sångböcker	7 (5)	3 (-)	70 %	30 %
Tecknade serier	11 (17)	33 (48)	25 %	75 %
Ungdomsböcker	125 (143)	53 (49)	74 %	26 %
Totalt	1358 (1425)	776 (846)	64 %	36 %

Kommentar: Föregående år inom parentes. Av antalet upphovspersoner i förstaupplagor 2018 var **64 % kvinnor** (2017: 63 %) och **36 % män** (2017: 37 %).

Tabell 13. Upphovspersoners kön i svenska förstaupplagor 2018

Kategori	Kvinna	Man	Kvinna %	Man %
Bilderböcker	355 (306)	127 (127)	74 %	26 %
Dramatik	2 (1)	- (1)	100 %	0 %
Faktaböcker	73 (96)	38 (50)	66 %	34 %
Kapitelböcker	209 (194)	111 (107)	65 %	35 %
Mellanåldersböcker	128 (137)	77 (85)	62 %	38 %
Poesi	3 (2)	- (-)	100 %	0 %
Samlingar	3 (3)	3 (4)	50 %	50 %
Sångböcker	4 (2)	3 (-)	57 %	43 %
Tecknade serier	7 (14)	6 (8)	54 %	46 %
Ungdomsböcker	74 (86)	39 (25)	66 %	34 %
Totalt	858 (841)	404 (407)	68 %	32 %

Kommentar: Föregående år inom parentes. Av antalet upphovspersoner i svenska förstaupplagor 2018 var **68 % kvinnor** (2017: 67 %) och **32 % män** (2017: 33%).

Tabell 14. Upphovspersoners kön i översatta förstaupplagor 2018

Kategori	Kvinna	Man	Kvinna %	Man %
Bilderböcker	191 (215)	100 (165)	66 %	34 %
Dramatik	1 (1)	- (-)	100 %	0 %
Faktaböcker	144 (117)	122 (87)	54 %	46 %
Kapitelböcker	50 (54)	61 (53)	45 %	55 %
Mellanåldersböcker	53 (131)	45 (65)	54 %	46 %
Poesi	1 (1)	1 (1)	50 %	50 %
Samlingar	2 (2)	2 (4)	50 %	50 %
Sångböcker	3 (3)	- (-)	100 %	0 %
Tecknade serier	4 (3)	27 (40)	13 %	87 %
Ungdomsböcker	51 (57)	14 (24)	78 %	22 %
Totalt	500 (584)	372 (439)	57 %	43 %

Kommentar: Föregående år inom parentes. Av antalet upphovspersoner i översatta förstaupplagor 2018 är **57 % kvinnor** (2017: 57 %) och **43 % män** (2017: 43 %).

Huvudpersoner i förstaupplagor

Tabell 15. Huvudpersoners kön i förstaupplagor 2018

Kategori	Flicka	Pojke	Ej spec. kön
Bilderböcker	146 (133)	129 (148)	44 (65)
Kapitelböcker	128 (106)	106 (104)	3 (-)
Mellanåldersböcker	105 (54)	91 (112)	- (-)
Tecknade serier	5 (8)	7 (10)	1 (-)
Ungdomsböcker	84 (99)	42 (39)	2 (2)
Totalt	468 (500)	375 (413)	50 (67)

Kommentar: Föregående år inom parentes. 2018 var fördelningen **52 % flickor**, **42 % pojkar** och **6 % ej specificerat kön**. Huvudpersoners kön räknas enbart i böcker med en huvudperson. Huvudpersoner kan också vara till exempel förmänskligade djur som tillskrivs kön. Huvudpersoner räknas enbart i de kategorier som anges i tabellen. Från och med 2018 räknas ej par.

Tabell 16. Huvudpersoners kön i svenska förstaupplagor 2018

Kategori	Flicka	Pojke	Ej spec. kön
Bilderböcker	83 (80)	84 (79)	34 (40)
Kapitelböcker	98 (76)	72 (77)	2 (-)
Mellanåldersböcker	76 (74)	51 (65)	- (-)
Tecknade serier	3 (4)	1 (3)	1 (-)
Ungdomsböcker	48 (57)	25 (24)	2 (2)
Totalt	308 (291)	233 (248)	39 (42)

Kommentar: Föregående år inom parentes. 2018 var fördelningen **53 % flickor**, **40 % pojkar** och **7 % ej specificerat kön** i svenska förstaupplagor. Se vidare kommentar till tabell 15.

Tabell 17. Huvudpersoners kön i översatta förstaupplagor 2018

Kategori	Flicka	Pojke	Ej spec. kön
Bilderböcker	62 (50)	41 (65)	10 (24)
Kapitelböcker	27 (26)	32 (26)	1 (-)
Mellanåldersböcker	29 (80)	34 (45)	- (-)
Tecknade serier	2 (4)	6 (7)	- (-)
Ungdomsböcker	35 (42)	17 (14)	- (-)
Totalt	155 (209)	130 (157)	11 (24)

Kommentar: Föregående år inom parentes. 2018 var fördelningen **52 % flickor**, **44 % pojkar** och **4 % ej specificerat kön** i översatta förstaupplagor. Se vidare kommentar till tabell 15.

Förlag och utgivare

Tabell 18. Utgivningen 2018 fördelat på förlag

Förlag/utgivare	2018
Bonnier Carlsen	250
Rabén & Sjögren	174
Tukan	151
Nypon	106
Egmont Publishing	100
Idus	90
B. Wahlströms	76
Hegas	68
Lind & Co	57
IKEA	55
Natur & Kultur	50
Berghs	49
Opal	47
Alfabeta	45
Lilla Piratförlaget	45
Modernista	27
Barthelson	25
Stabenfeldt	25
En bok för alla	23
Läsrörelsen	23
Triumf	23
Argasso	21
Ndio	20
Beta pedagog	18
Semic	18
Vulkan (P)	18
Igloo Books	17
Visto (H)	17
Hippo	16
Olika	15
Tomsing	15
Ordalaget	14
Books on demand (P)	13
Cobolt	13
Dar Al Muna	13
Kikkuli	13
Bornelings	12
Pagina	12
Fenix	11

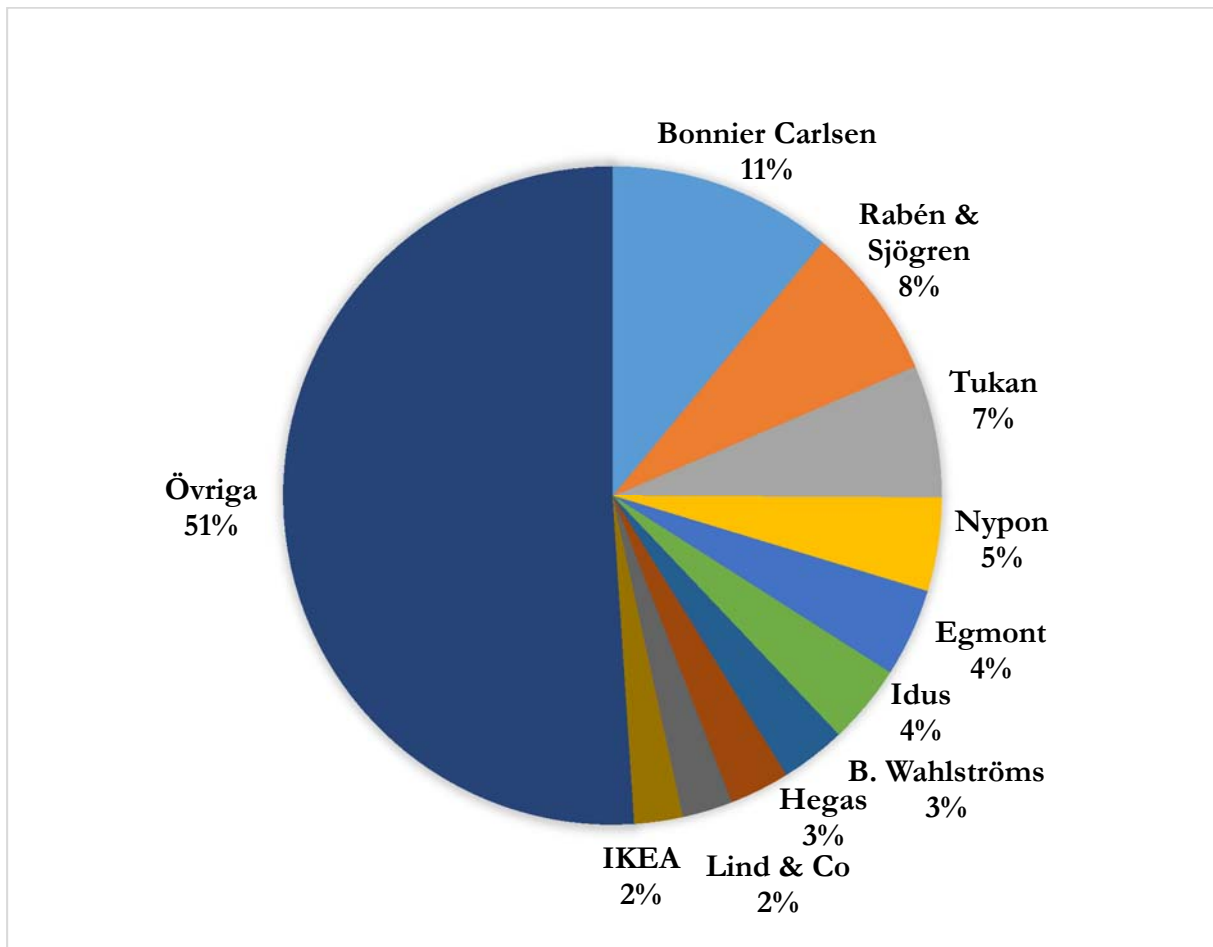
Funkibator	11
Gilla böcker	10
Isaberg	10
Parakit/Paragon	10
Speja	10
Bokförlaget K&R	9
Vilja	9
Brombergs	8
Lavender Lit	8
Vombat	8
Lumenos (H)	7
Månpocket	7
PärLAN	7
Solentro (P)	7
Vox	7
Atrium	6
Eloso förlag	6
Hjulet	6
HOI (H)	6
Libris	6
Lokrantz förlag	6
Roslagstext	6
Urax	6
Verbum	6
Övriga	341
Totalt	2308

Kommentar: I tabellen redovisas de förlag som har gett ut 6 eller fler titlar under 2018. Sammanlagt 1967 titlar. Resterande förlag och utgivare ingår i Övriga.

(P) = Publiceringstjänster där upphovspersonerna själva finansierar tryckning etc.

(H) = Hybridförlag där upphovspersonerna i vissa fall står för delar av finansieringen.

Diagram 10. De tio största förlagen i förhållande till övriga år 2018

Ämnesord

Barn- och ungdomsböcker är sökbara med hjälp av ett stort antal ämnesord i Libris och Svenska barnboksinstitutets bibliotekskatalog ELSA.

De vanligast förekommande ämnesorden 2018

Undantaget de könsbestämmande orden flickor och pojkar, geografiska ämnesord samt genre- och formtermer.

Svenska barnboksinstitutet har det formella och nationella ansvaret för arbetet med att utveckla och förvalta barnämnesorden och utgör redaktionen för barnämnesordslistan. Redaktionen samarbetar dels med Svenska ämnesord på Kungl. biblioteket, dels med en referensgrupp som utgörs av deltagare från olika biblioteksverksambeter i landet.

Bilderböcker (0–6 år)

Förmänskligade djur
Vänskap
Djur
Lek
Familjen
Hundar
Katter
Leta
Förskolor
Tomtar
Mor- och farföräldrar
Kalas
Vardagsliv
Fantasi
Syskon

Kapitelböcker (6–9 år)

Vänskap
Skolan
Familjen
Hundar
Fotboll
Mor- och farföräldrar
Monster
Magi
Hästar
Förmänskligade djur
Syskon
Sommarlov
Spöken
Stöld
Katter

Mellanåldersböcker (9–12 år)

Vänskap
Skolan
Övernaturligt
Familjen
Syskon
Magi
Kärlek
Hästar
Mobbning
Spöken
Sommarlov
Mor- och farföräldrar
Mobbning
Parallella världar
Försvinna

Ungdomsböcker (12 år–)

Kärlek
Vänskap
Skolan
Övernaturligt
Familjen
Magi
Maktkamp
Hemligheter
Syskon
Parallella världar
Identitet
Döda föräldrar
Homosexualitet
Systrar
Framtiden

Program 2019

Program 27 mars kl. 13.00–16.30

- 13.00 Inledning**
Lillemor Torstensson, Svenska barnboksinstitutet
- Utgivningen av barn- och ungdomsböcker 2018**
Kajsa Bäckius, Svenska barnboksinstitutet
- Jag, vi, dom! Med kroppsnormer och bokkroppar i blickfånget
bilderboksåret 2018**
Mia Österlund, Åbo Akademi
- 14.30 Paus**
- 15.00 Tyglad frihet? Hästböcker för barn och unga 2018**
Karin Mossed, Svenska barnboksinstitutet
- Den vilda zonen. Politik, makt och radikalitet i barn- och
ungdomslitteraturen 2018**
Olle Widhe, Göteborgs universitet
- Tid för frågor**

Plats

Z-salen, ABF-huset, Sveavägen 41, Stockholm. Fri entré. Förhandsanmälan.

Utställning

Barn- och ungdomsböcker utgivna i Sverige 2018 visas i en utställning på Svenska barnboksinstitutets bibliotek mellan den 28 mars och 16 maj. Öppet mån–tors kl. 12–17.

Bokprovning på turné

Malmö 21 maj, Göteborg 22 maj, Umeå 28 maj.

Turnéerna arrangeras i samarbete mellan Svenska barnboksinstitutet, Region Skåne, Kultur i Väst och Länsbiblioteket i Västerbotten.

Filmning

Bokprovningen filmas av Bredmedia och finns tillgänglig på Sbi play cirka 4 veckor efter föreläsningen i Stockholm.

Bokprovningen arrangeras med stöd från Stockholms stad och i samarbete med ABF Stockholm.

Tack

Svenska barnboksinstitutet vill rikta ett varmt tack till alla utgivare för att ni skänker ett exemplar av varje bok ni ger ut till Sbi. Tack också till Nationalbibliografin (NB) på Kungl. biblioteket för generös hjälp med att prioritera katalogisering av barn- och ungdomsböcker. Det underlättar insamlingsarbetet och är till stor hjälp för Sbi och den omfattande statistik som ingår i Bokprovningen.

Kontakt

Svenska barnboksinstitutet: Lillemor Torstensson, kommunikationsansvarig,
lillemor.torstensson@barnboksinstitutet.se, 08–54 54 20 51

#bokprovning, #svenskabarnboksinstitutet, www.barnboksinstitutet.se/bokprovning

Föreläsare

Foto: Kameraaitta

Gästföreläsare: Mia Österlund

är docent i litteraturvetenskap vid Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi vid Åbo Akademi. Hennes forskning rör bilderböcker och ungdomsromaner ur olika teoretiska perspektiv och hon har särskilt intresserat sig för genus, normkritik och flickforskning. Hon är ledare för barnlitteraturprojektet KOTT – Konkurrerande tidsordningar vid Svenska litteratursällskapet i Finland och innehar en rad jury- och fonderuppdrag.

Föreläsning: Jag, vi, dom! Med kroppsnormer och bokkroppar i blickfånget bilderboksåret 2018.

Foto: Elin Widfeldt

Gästföreläsare: Olle Widhe

är docent i litteraturvetenskap med didaktik vid institutionen för litteratur, idéhistoria och religion vid Göteborgs universitet. Han arbetar för närvarande på ett projekt som behandlar framväxten av barnets perspektiv och föreställningen om barns rättigheter i nordisk barnboksutgivning. I sin litteraturdidaktiska forskning har han närmast sig frågan om kroppens och sinnlighetens betydelse för läsutvecklande arbete i grundskolan.

Föreläsning: Den vilda zonen. Politik, makt och radikalitet i barn- och ungdomslitteraturen 2018

Foto: Eva Dalin

Kajsa Bäckius

är bibliotekarie på Svenska barnboksinstitutet med ansvar för IT och bibliotekssystem. Hon sitter också med i redaktionen för barnämnesord. Tidigare har Kajsa arbetat på folkbibliotek, bland annat som barnbibliotekarie i Järfälla. Kajsa har föreläst vid tidigare Bokprovningar om bland annat dystopiernas form och innehåll, normer och inkludering och senast om barn- och ungdomsboksutgivningen i siffror 1992–2017.

Föreläsning: Utgivningen av barn- och ungdomsböcker 2018

Foto: Eva Dalin

Karin Mossed

är bibliotekarie på Svenska barnboksinstitutet med ansvar för de äldre samlingarna och inköp av teoretisk litteratur. Hon har varvat arbete på bibliotek med andra uppdrag i bokbranschen. Under tre år var hon delägare i och förläggare på bokförlaget X Publishing. Karin har föreläst vid tidigare Bokprovningar om sociala skillnader, religion och senast om skogen i barn- och ungdomslitteraturen.

Föreläsning: Tyglad frihet? Hästböcker för barn och unga 2018